

KOEBONT

**DE ONZIN VAN
BREDE BUFFERSTROKEN**

Alles over Hittestress

**Toekomst
MELKVEEHOUDERIJ**

*Convenant, NV-gebieden,
Blauwtong en meer...*

LEDENACTIE

Word lid en ontvang een NMV-jas cadeau

Wilt u een goed inkomen behouden?

Wilt u een belangenbehartiger die wet- en regelgeving voor u in de gaten houdt en voor u opkomt?

Wilt u dat uw mening gehoord wordt?

Word dan lid van NMV!

Word ambassadeur van NMV: maak uw collega-melkveehouder lid!

Hoe groter onze achterban, hoe meer invloed. Als u uw collega lid maakt via onze website www.nmv.nu, ontvangt u zelf ook een softshell jas.

Voor melkveehouders onder de 35 jaar is er een speciale actie: schrijf nu in en ontvang 50% korting op het eerste jaar van uw lidmaatschap.

Nieuwe leden ontvangen een NMV-jas!

Uw inkomen & belangen zijn onze prioriteit!

**voor & door
melkveehouders**

Koebont is het ledenblad van de Nederlandse Melkveehouders Vakbond

NMV Bedrijfsbureau
Postbus 44
7680 AA VROOMSHOOP
Tel: 06 21322313
info@nmv.nu www.nmv.nu
X: @NMVnieuws

Contactpersonen per provincie

Groningen
groningen@nmv.nu

Friesland
Sjoerd de Vries, Readtsjerk
06 39722288 - friesland@nmv.nu

Drenthe
drenthe@nmv.nu

Overijssel
Lammert van Dijk, Kampen
06 10634335 - overijssel@nmv.nu

Flevoland
flevoland@nmv.nu

Gelderland
Peter van Beest, Lienden
06 13807862 - gelderland@nmv.nu

Utrecht
Gerrit van Schaick, Loenen a/d Vecht
06 12651805 - utrecht@nmv.nu

Noord-Holland
Sjaak Ruijter, Schagen
06 27323960- nholland@nmv.nu

Zuid-Holland
Teus de Wit, Hardinxveld-Giessendam
06 12082297 - zholland@nmv.nu

Zeeland
Esther Vermuë, Kapelle
06 29288621 - zeeland@nmv.nu

Noord-Brabant
Johan van Gorp, Alphen
06 13613856 - brabant@nmv.nu

Limburg
Hans Geurts, Veulen
06 40345850- limburg@nmv.nu

Onze contactpersonen staan voor u klaar bij vragen, opmerkingen of suggesties. Maar ook als u leden wilt aanmelden. Uiteraard kunt u uw boodschap ook mailen naar het bedrijfsbureau. Aanmeldingen kunnen tevens eenvoudig via onze website gedaan worden via nmv.nu/lidworden

VOORWOORD

Positiever gevoel

De derde editie van de vernieuwde Koebont alweer! We horen over de afgelopen edities heel enthousiaste reacties en we hopen dat u er ook tevreden over bent. Ik hoop dat het inmiddels bij eenieder weer een stuk droger is geworden dan ten tijde van het schrijven van dit voorwoord. Wat een regen is er gevallen en wat geeft dat weer een onzekerheid in zo'n (beginnende) oogsttijd. De natuur en de seizoenen laten zich niet sturen, dat is wel duidelijk.

Gelukkig zijn er ook weer wat positievere vooruitzichten voor onze mooie sector op po-

litiek gebied. De toon in de berichten van de nieuwe coalitie is al zoveel anders dan het in jaren geweest is. En laten we wel wezen, positiever dan hoe het was kan het al snel, maar het gevoel is al heel anders op deze manier. In deze Koebont (met als bijlage de vernieuwde NMVisie!) hopen we naast natuurlijk veel vakbondsinformatie en achtergronden ook vooral dit positieve gevoel door te laten stralen. Laten we er een hoopvolle, droge (maar niet te) en mooie zomer van maken

Gertrud Portegies, Secretaris Dagelijks Bestuur

INHOUD

<p>4</p> <p>POLITIEK <i>Europese verkiezingen</i> <i>Formatie Nederland</i></p>	<p>12</p> <p>Visie <i>Toekomst melkveehouderij</i></p>
<p>6</p> <p>Vraag het de dierenarts <i>Hittestress</i></p>	<p>18</p> <p>Analyse <i>Bufferstroken</i></p>
<p>8</p> <p>Bestuurder in beeld <i>Harmen Endendijk</i></p>	<p>22</p> <p>Achtergrond <i>Koos Cromwijk</i></p>

EN VERDER

<p>14 Koeienvlekjes <i>NMV-actualiteiten</i></p>	<p>26 Weerbaar worden <i>Opinie Klaas Dijkstra</i></p>
<p>19 20 vragen aan... <i>Willem van Hemert</i></p>	<p>27 NV-gebieden <i>Gastcolumn Piet Stehouwer</i></p>
<p>20 Update Convenant <i>Dierwaardige veehouderij</i></p>	<p>29 Wereld-Melkdag <i>Column Harmen Endendijk</i></p>
<p>21 Blauwtong <i>Vaccins</i></p>	<p>30 Koeien kiek'n - uitslag <i>Veebeoordelingswedstrijd</i></p>
<p>24 Rondje Regio <i>NH - Marius Kesteloo</i></p>	<p>32 Kleine NMV'ers <i>Jeugdpagina</i></p>
<p>25 Uit de Commissie <i>Commissie Leefomgeving</i></p>	<p>34 Fotowedstrijd <i>Blij in de wei</i></p>

Europese Parlementsverkiezingen

Op 23 mei organiseerde Platform Aarde Boer Consument in samenwerking met Feedback Europe, de Nederlandse Akkerbouw Vakbond en de Nederlandse Melkveehouders Vakbond een EU-verkiezingsdebat met negen kandidaten voor het Europees Parlement in De Schakel in Nijkerk. De thema's van het debat waren het Europese gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB), het handelsbeleid, en de relatie tussen de bestaanszekerheid van boeren en de bescherming van natuur en milieu.

Kandidaten voor het Europese Parlement die meededen aan het debat: Hans Geurts (BBB), Arjan Tolkamp (CDA), Hendri Nortier (D66), Lara Sibbing (GroenLinks-PvdA), Anja Hazekamp (Partij voor de Dieren), Lambert Polinder (SGP), Fenna Feenstra (SP), Monique Ansink (Volt) en Bart Millenaar (VVD).

Het verkiezingsdebat over landbouw en handel toonde een brede eensgezindheid over de noodzaak van eerlijke inkomens voor boeren en de strijd tegen oneerlijke concurrentie en handelsverdragen. Echter, de visies op hoe deze doelen te bereiken verschilden sterk tussen de partijen. Linkse partijen benadrukten de noodzaak van duurzaamheid en biologische landbouw, terwijl rechtse partijen pleitten voor behoud van de hectarepremie en pragmatische benaderingen in handelsverdragen. De discussie over mest en wetenschappelijke feiten illustreerde de polarisatie binnen het debat, met oproepen van Volt en BBB om gezamenlijk naar een duurzame toekomst toe te werken. Het was duidelijk dat, hoewel de doelen overeenkomen, de wegen naar die doelen sterk uiteenlopen.

EP-verkiezingen op 6 juni

Op 6 juni konden we weer naar de stembus voor de Europese Parlementsverkiezingen, die elke vijf jaar worden gehouden. Voor deze verkiezingen was de opkomst met 46,2% laag, nog lager dan de opkomst van de nationale verkiezingen. Voor de meeste mensen is de reden dat de Europese verkiezingen ze weinig zegt. Want wat doen de mensen in Brussel eigenlijk? Wie zijn het en op welke vlakken van uw dagelijks leven en de Nederlandse politiek hebben ze eigenlijk invloed? Binnenkort gaan de mensen die verkozen werden in het Europese Parlement aan de slag.

Wat gaan ze daar doen en welke macht hebben zij precies? Welke onderwerpen op landbouwgebied vallen onder hun invloed?

Zeven fracties

Er zijn zeven verschillende fracties waar partijen onder kunnen vallen. Zij verenigen zich niet naar nationaliteit, maar naar politieke voorkeur.

De grootste fractie is die van de Christen-Democraten met 189 zetels, de Fractie van de Europese Volkspartij. Hierin zitten vanuit Nederland BBB, CDA, Christen Unie en NSC.

Met 136 zetels volgen de Sociaal Democraten, de Fractie van de Progressieve Alliantie van Socialisten en Democraten. Hierin zitten leden van de PvdA.

ECR, de Fractie Europese Conservatieven en Hervormers heeft 83 zetels. Hierin zitten SGP en JA21.

Dan is er de Fractie Renew Europe met 74 zetels, waarin D66 en VVD vanuit Nederland zijn aangesloten.

PVV zit bij ID, Fractie Identiteit en Democratie, die partij heeft 58 zetels.

Fractie De Groenen/Vrije Europese Alliantie heeft 51 zetels. GroenLinks en Volt zitten hierin.

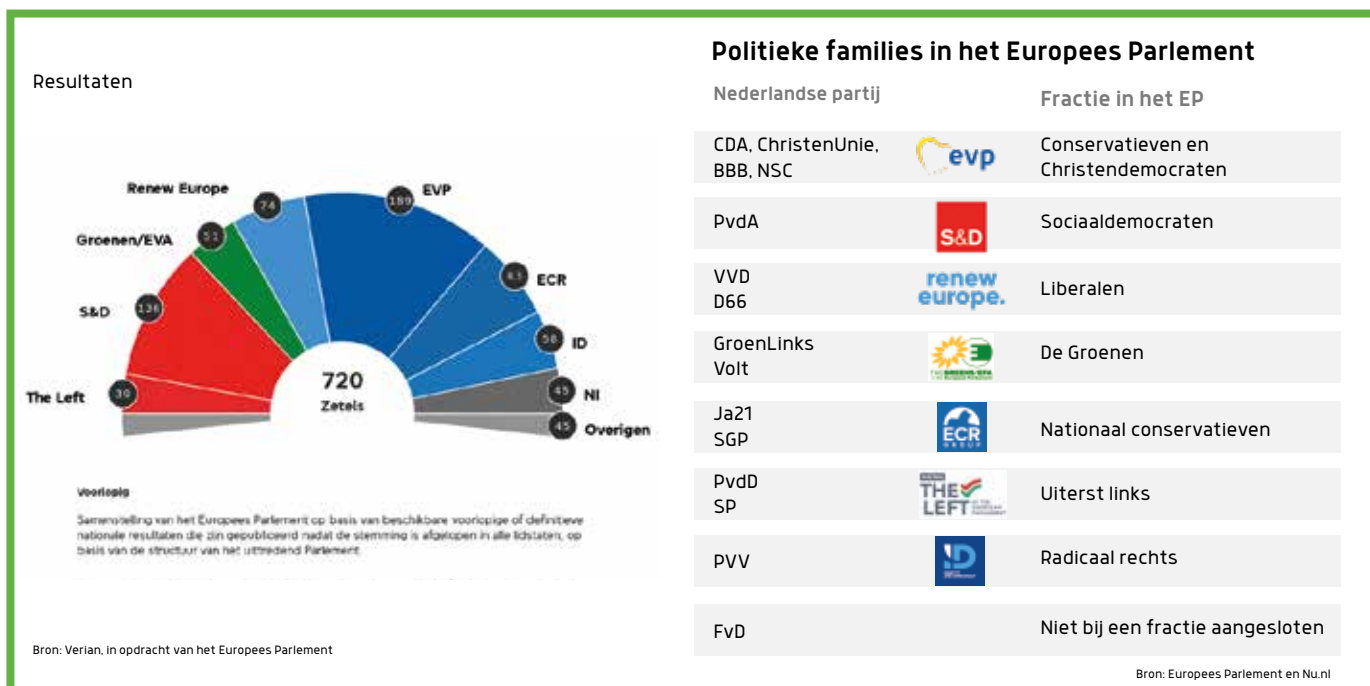
The Left, Linkse Fractie in het Europees Parlement heeft 39 zetels. Hier zit PvdD in.

De niet-fractiegebonden leden hebben 45 zetels.

De overigen hebben ook 45 zetels. Dit zijn de nieuw gekozen leden die niet tot een fractie van het aftredend Parlement behoren.

Besluitvorming

Kortom, het zit dus net iets anders in elkaar dan hoe het in de Nederlandse politiek geregeld is. Hoe zit het dan met de besluitvorming? De leden van het Europees Parlement vertegenwoordigen de belangen van de EU-burgers op Europees niveau. Maar hebben we dan eigenlijk op een landelijke partij of op een Europese fractie gestemd, aangezien ze daar verder weer zijn onderverdeeld? Het antwoord is eigenlijk beiden. Landelijk gezien kunnen alleen de landelijke partijen campagne voeren, maar vervolgens kiezen deze er dan over het algemeen weer voor om zich bij een gelijkgestemde fractie te voegen. Soms moeten er dan wel concessies worden gedaan op eigen standpunten.

Kandidaat voor het EP

Hans Geurts heeft een melkveebedrijf in Veulen (L) en was bestuurlijk actief binnen NMV van 2003 t/m 2021. In deze periode was hij acht jaar lid van het Dagelijks Bestuur, waarvan drie jaar als voorzitter. Hij stelde zich kandidaat bij de verkiezingen voor het Europese Parlement namens BBB, maar kreeg helaas geen zetel.

Waarom heb je je kandidaat gesteld voor het EP?

Zeer veel regelgeving en besluitvorming begint in Brussel en heeft een enorme invloed op de situatie in Nederland. Denk aan GLB, handelsbeleid, klimaatbeleid en Kaderrichtlijn Water. Helaas wordt de Europese politiek overheerst door wensdenkers zonder realiteitszin. Er worden geen goede kosten/baten analyses gemaakt op basis van feiten en zorgvuldige afweging van voor- en nadelen. Een groot probleem is het in wetgeving vastleggen van onhaalbare doelen.

Deze verkiezingen zijn belangrijk mede omdat ze de mogelijkheid bieden om af te rekenen met onhoudbaar migratiebeleid, onbe-

taalbaar klimaatbeleid en onuitvoerbaar landbouwbeleid. BBB zet in op voedselzekerheid, energiezekerheid, concurrentiekracht, innovatie, behoud van productie, MKB en agrarische familiebedrijven.

Wat zijn je (agrarische) speerpunten?

Aanpak van de mestproblematiek, de niet onderbouwde 170 kg N moet uit de nitraatrichtlijn en de natuurherstelwet moet van tafel. Het handelsbeleid moet meer in balans komen door het verplicht stellen van dezelfde standaarden en voorwaarden voor producten geproduceerd binnen én buiten de EU.

Zie je hierbij ook een directe link naar NMV?

Ik heb me bij NMV heel lang ingezet voor dezelfde doelen, dus daar is zeker een link. We willen een eerlijk verdienmodel voor de boer, rekening houdend met de hoge kostprijs in Nederland. De regelgeving moet ervoor zorgen dat we de toekomst van agrarische ondernemerschap in Nederland kunnen waarborgen.

Coalitiepartijen blij: akkoord over ministersposten en kandidaten

Op 11 juni meldde PVV-leider Wilders dat zijn partij en VVD, NSC en BBB overeenstemming hebben bereikt over de verdeling van ministersposten en de kandidaten die daarbij horen. 'We zijn eruit en de rest horen jullie later', zei hij. 'We zijn heel erg blij, er ligt nu een deal. In de komende periode hoort u meer.' NSC-leider Omtzigt zei dat hij 'optimistisch' is en dat er later mededelingen volgen over de ministersploeg. Ook BBB-leider Van der Plas zei dat de partijen heel erg blij zijn.

Wilders en Van der Plas vertelden samen opgetogen over de ontwikkelingen: het is de bedoeling dat de helft van de nieuwe ministers en staatssecretarissen 'van buiten' komt. De andere helft bestaat uit mensen uit de politiek. Alle kandidaten zijn of worden gescreend en hebben een gesprek met kandidaat-premier Schoof en formateur Van Zwol.

Na het bekendmaken van namen van de kandidaten zullen er hoorzittingen in de Tweede Kamer volgen, waarbij alle fracties vragen mogen stellen, bijvoorbeeld over hun geschiktheid en motivatie. Net na de deadline voor deze Koebont volgt dan de ontvangst door koning Willem-Alexander en de bordesfoto. Omtzigt zegt dat er 'goede hoop is' dat eind juni wordt gehaald.

Gedurende de zomer gaat de ministersploeg werken aan een echt regeerakkoord. Dat is de gedetailleerde uitwerking van het coalitieakkoord op hoofdlijnen van PVV, VVD, NSC en BBB.

Ministersposten

In het nieuwe kabinet-Schoof krijgt PVV vijf ministers, VVD en NSC allebei vier en BBB twee. Er komen 12 of 13 staatssecretarissen. Dat melden Haagse bronnen.

PVV krijgt vijf ministers. Ze hebben gekozen voor ministersposten voor Asiel en Migratie en Volksgezondheid, Welzijn en Sport, de twee belangrijkste speerpunten van Wilders in de campagne. Daarnaast valt op dat ze de baas worden op de 'praktische ministeries' Buitenlandse Handel en Ontwikke-

lingshulp, Economische Zaken en Infrastructuur en Waterstaat. PVV levert staatssecretarissen op Langdurige Zorg, Justitie en Veiligheid, Koninkrijksrelaties en Digitalisering en OV en Milieu.

VVD kan rekenen op vier ministersposten. VVD hecht veel waarde aan het ministerie van Financiën, financiële degelijkheid staat voor de VVD voorop. Tevens Justitie en Veiligheid, Defensie, Klimaat en Groene Groei, een nieuwe naam dus. Voor dat laatste onderwerp heeft de partij zich in de formatie ook hard gemaakt. VVD-staatssecretarissen komen op Primaire en Voortgezet Onderwijs en Emancipatie, Participatie en Integratie en Jeugd en Sport.

NSC krijgt ook vier ministerposten. NSC scoort goed op posten waarop hun speerpunten gericht zijn: op Sociale Zaken en Werkgelegenheid kan gewerkt worden aan 'bestaanszekerheid', op Binnenlandse Zaken aan 'goed bestuur'. Ook Buitenlandse Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zullen worden bezet door NSC. Daarnaast krijgen ze ook nog staatssecretarissen op Financiën, zowel Fiscaliteit en Douane als Toeslagen en op Rechtsbescherming, die o.a. het toeslagenschandaal moeten gaan afhandelen.

Er komen 2 ministers voor BBB. Voormalig beleidsmedewerker bij NMV, Femke Wiersma wordt minister van Landbouw. Daarnaast Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. BBB-staatssecretarissen komen op Landbouw, Defensie en Herstel Groningen. BBB levert daarmee dus zowel de minister als de staatssecretaris van Landbouw en neemt daarmee het hele ministerie van Landbouw over. Dat zal een grote uitdaging worden!

Elke partij heeft dus ministeries binnengehaald die voor hen belangrijk zijn. We kijken ernaar uit om te zien hoe deze mensen de genoemde posten gaan bezetten.

VRAAG HET AAN DE DIERENARTS

Jacqueline van der Weele

Jacqueline van der Weele is dierenarts in Noord-Holland

NMV stelt haar vragen over hittestress waar u als veehouder graag het antwoord op wilt en waar een dierenarts raad mee weet

Hittestress

In de afgelopen jaren hadden we vaak te maken met hete zomers. Onze melkkoeien kunnen daar niet zo goed tegen. Welke maatregelen kunnen we treffen tegen hittestress? Dat vroegen we aan Jacqueline van der Weele, dierenarts in Noord-Holland.

Hittestress komt door de combinatie van een hoge temperatuur en hoge luchtvochtigheid. Een koe functioneert het beste bij temperaturen tussen -5 °C en +18 °C. Dit heet de thermoneutrale zone, hetgeen betekent dat zij bij die temperatuur geen overmatige energie hoeft te besteden aan afkoelen of opwarmen. Boven de 20 °C gebruikt een koe extra energie om af te koelen. Dat doet ze door te zweten en sneller te ademen om de warmte die ze zelf produceert kwijt te raken. Hoe warmer het is, hoe lastiger dat wordt en hoe hoger de luchtvochtigheid, hoe moeilijker de verdamping gaat, dus hoe moeilijker de koe de warmte via zweten en uitademen kwijt kan raken. De koe komt al in de problemen wanneer de temperatuur boven de 20 °C en de luchtvochtigheid boven de 60-80% komt. Hoogproductieve en verse melkkoeien produceren meer warmte dan een laagproductieve koe of vleeskoe en zijn daardoor gevoeliger voor hittestress.

Wat gebeurt er als de koe haar warmte niet kwijt kan?

- Lichaamstemperatuur gaat omhoog
- Ademhaling versnelt
- Koe gaat niet meer liggen, bek open en hals en poten gestrekt

Waarom is die hoge temperatuur eigenlijk zo schadelijk?

De temperatuur neemt toe waardoor een koe minder eet. Koeien selecteren krachtvoer en zoet voer en herkauwen minder, daardoor ontstaat het risico op pens- en darmverzuring. Ook komt de koe eerder in een negatieve energiebalans, dus meer

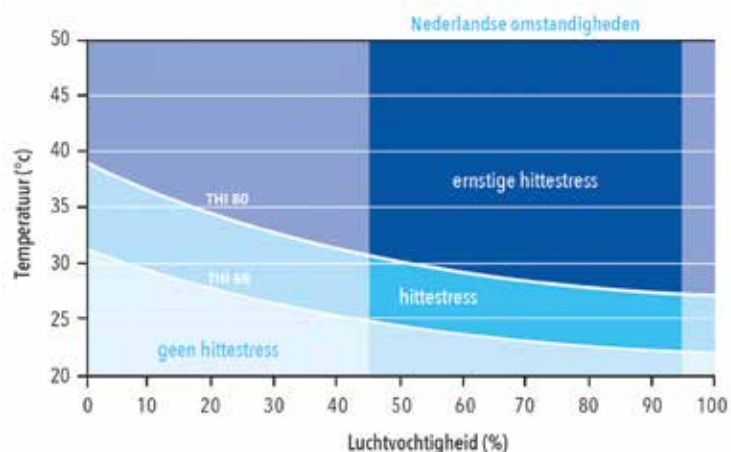
kans op slepende melkziekte, ook bij koeien die verder in lactatie zijn.

In het lichaam verandert de afgifte van hormonen in de hypofyse en ook de eierstokken produceren minder hormonen. Daardoor zijn er lang na een hittestress-periode afwijkingen te zien in de hormoonspiegels, o.a. van progesteron dat ervoor zorgt dat een embryo gaat innestelen. Eitjes die zijn bevrucht in een hittestressperiode zijn afwijkend. Deze eicellen worden donker en de schade is het grootst bij de embryonale celdeling in de eerste vier dagen. Dat komt door oxidatieve stress (dus gevolg van hitte) en de verzuring van het bloed. Ook de negatieve energiebalans kan invloed hebben.

Het immuunsysteem functioneert minder goed doordat er meer van het stresshormoon cortisol wordt gevormd. Cortisol remt de activiteit van witte bloedcellen, die ervoor zorgen dat bacteriën en virussen onschadelijk worden gemaakt. Als dat niet goed functioneert, is er meer kans op uier-, baarmoeder- en longontstekingen. Klauwproblemen kunnen ontstaan door storing in de voeding (zoals pens- en darmverzuring en verhoogde mineraalbehoefte), maar ook omdat de koeien niet gaan liggen.

Een liggende koe is een herkauwende koe

Als een koe niet gaat liggen gaat de productie naar beneden, want een liggende koe is een herkauwende koe. Ter compensatie kunt u een compacter rantsoen maken met meer energie (bv. door het toevoegen van onbestendige vetten), maar pensverzuring ligt op de loer. Het TMR-rantsoen aanpassen met buffers of stabilisatoren is ook een mogelijkheid. Overleg daarom vroegtijdig met de voeradviseur hoe u de buffer op kan gaan voeren, zodat de koeien aan het gebufferde rantsoen zijn gewend in de hele warme periodes.

Tips over voeding

- Het voer moet fris blijven. Bij voorkeur (minimaal) twee keer per dag voeren bij hoge temperaturen
- Houd voergang en kuilplaten schoon
- Geef geen voer waar broei in zit vanwege de smakelijkheid en het risico op mycotoxinen. Door de hitte heeft een koe al niet zoveel zin in eten en als het dan niet smakelijk is, laat ze het nog sneller liggen
- Zorg dat de kuil wordt afgesloten en gebruik broeiremmer (kan ook bij het inkuilen). De keuze van inkuilmiddelen en buffers moeten op elkaar worden afgestemd, want die werken niet altijd goed samen. Het is raadzaam dat met een deskundige te bespreken
- Siëstabeweidings toepassen, dus het opstallen van de koeien tijdens de warmste periode van de dag. Dat betekent dat er een goede kuil open moet zijn of goede (kuil)balen
- Schaduw door bomen is fijn voor de koe, maar geeft vaker mastitisproblemen doordat koeien in de mest gaan liggen
- Stalnoordrantsoen voor de dagen waarop de koeien niet naar buiten gaan. Denk vooraf na over partijen voer om in de zomer te gebruiken bij hittestress en andere calamiteiten
- Er is een hogere behoefte aan mineralen omdat die meer uitspoelen. Als compensatie en buffering heeft de koe o.a. behoefte aan natrium, kalium, magnesium en selenium. Bij hittestress komt de vertering in oxidatieve stress. Selenium is een antioxidant die ervoor zorgt dat de daarbij vrijkomende schadelijke stoffen worden afgevoerd
- Voer meer bestendig eiwit of aminozuren om de verhoogde behoefte op te vangen. Bestendig eiwit verhoogt de warmteproductie in de pens niet
- Houd er rekening mee dat ingekuilde mais steeds onbestendiger wordt en het zetmeel steeds meer als krachtvoer gaat functioneren. Dit verhoogt de belasting van de pens en het risico van verzuring

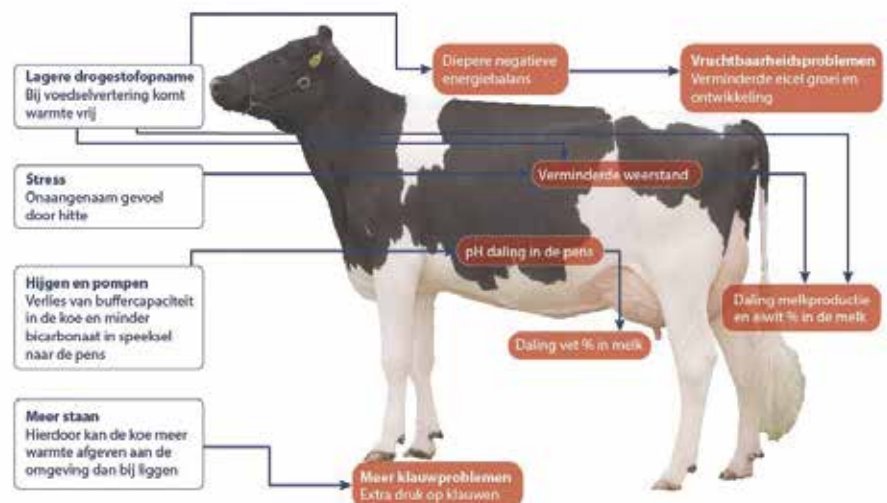
Tips voor de stal

- Zorg dat de stal is aangepast op hete periodes met een geïsoleerd dak en afgedekte lichtplaten. Bij voorkeur alleen licht door zijmuren en deuren
- Natuurlijke ventilatie kan door alles open te zetten. Mechanische ventilatie boven de boxen en boven het voerhek is belangrijk. Aanschaf van ventilatoren is een goede investering, maar oriënteer u goed op de verschillende systemen
- Koeien nat maken: vernevel niet continu en altijd samen met ventilatie. Vernevelen boven het voerhek zodat de lucht beter af kan koelen of soaking door de koe kletsnat te maken. Dit mag alleen op de rug en weer samen met ventilatie, anders kan de koe de nattigheid niet verdampen. Niet vernevelen op de uier vanwege het risico op uierontsteking. Zorg dat de verneveling niet in de boxen komt
- Zorg dat de boxen schoon en droog blijven door de boxen vaker uit te krabben en voldoende vulling in de boxen te houden
- Koeien in de wachtruimte voor de melkstal niet te dicht op elkaar zetten. Daardoor kost het ophalen van de koeien wat meer arbeid, maar dat is wel beter voor de koeien
- Probeer de melkstal zo koel mogelijk te houden en ook dit dak te isoleren

Overige tips

- Vliegen gaan graag op de warme vacht zitten. Door vliegenbestrijding toe te passen worden maden bij kalveren voorkomen
- Drinkwater is super belangrijk. Door de hitte wil de koe meer drinken en is er tot wel 1,5 keer zoveel water nodig dan normaal. Besteed extra zorg aan het schoonhouden van de waterbakken. Plaats indien mogelijk extra waterbakken bij de wei, de ingang van de stal of langs het (kavel)pad. Zorg dat er voldoende vers en schoon drinkwater is en voldoende capaciteit
- Vergeet niet om ook maatregelen te nemen bij het jongvee en de droge koeien. Droge koeien en afkalkoeien staan onder stress en zijn dikker, waardoor ze meer moeite met ademen en koelen hebben
- Jonge kalfjes in de iglo liever in een schuur zetten dan buiten i.v.m. schaduw want in de zon kan het heel heet worden in de iglo. Of gebruik een parasol of partytent
- Handelingen zoals onthoornen en vaccinatie worden afgeraden als het snikheet is
- Geef de kalfjes vanaf de geboorte meteen vers water tussen de melktijden door. Ze gaan dan sneller eten, blijven beter op gewicht en groeien beter
- Ouder jongvee kan evt. geschoren worden

Effecten hittestress bij koeien

Samengevat kunnen we stellen dat hittestress veel problemen veroorzaakt: de melkgift daalt, er is meer risico op uier-, baarmoeder- en longontsteking, klauwproblemen, pensverzuring en slepende melkziekte of ketose en vruchtbaarheidsproblemen. Ook na de hitte kan er nog lang vervolgschade optreden. Hittestress voorkomen is een hele opgave, maar we kunnen veel maatregelen nemen om het voor de koeien zo aangenaam mogelijk te maken. Probeer u zich in de koe te verplaatsen om te begrijpen hoe u de koe kan helpen!

‘Als je altijd vanaf de zijlijn hebt staan roepen, moet je misschien ook maar eens de handschoen oppakken’

Bestuurdersprofiel

Harmen Endendijk
47 jaar
Ermelo

NMV-functie
Voorzitter

Bedrijfsinformatie
Melk- en vleesveebedrijf
50 Friese dubbeldoelkoeien
40 stuks jongvee
15 fokstieren
15 ha grond in gebruik

Jaarproductie 8000 kg melk met
4,50% vet en 3,60% eiwit
Weidegang alleen voor jongvee en
droge koeien

Gezin
18 jaar getrouwd met Karen
Drie kinderen, Lukas (16), Elle Marie
(14) en Bram (11)

Hobby's
Werk is gelukkig ook hobby. Sport,
om te kijken en te doen. Vroeger
met veel plezier wedstrijden ge-
schaatst, nu weinig tijd meer voor

Bedrijfsinformatie

Mijn grootvader had in Ermelo een keuterbedrijfje met een baan ernaast, zoals vroeger op de Veluwe gebruikelijk was. Mijn vader Dirk besloot om na de Hogere Landbouwschool volledig boer te worden op deze plek. Hij heeft jaren hard gemolken met weinig grond en vrijwel volledig op aangekocht voer. Al vrij snel met een vaste medewerker, Bert, nog steeds bij ons in dienst. Ik heb altijd boer willen worden, dus na mijn studie in Wageningen ben ik direct thuisgekomen. Na een aantal jaren heb ik de keuze gemaakt om er een baan naast te nemen om de horizon te verbreden en om met de medewerker te kunnen blijven werken. In 2010 in dienst gekomen als nutritionist en onderzoeker bij Alpuro, een muesli-fabriek voor vleeskalveren, onderdeel van de VanDrie Group. In 2019 overgestapt naar Alpuro Breeding, specialist in kalveropfok, in een gelijkwaardige functie op dezelfde locatie in Uddel.

Thuis zijn de koeien gehuisvest in een grupstal op stro, wat mij betreft de mooi-

ste manier om koeien te houden, voor boer en koe. Met de horens erop en de staartpluimen eraan. Een grup erachter om de vaste mest naar buiten te draaien. Onder de stal zit geen put en in de stal is vrijwel geen besmeurde oppervlakte, de mest wordt niet gemengd met gier, dus weinig tot geen ammoniakvorming. Ik vind het een prachtig systeem en wil er graag mee door. Het jongvee loopt in een hellingstal, dus ook daar produceren we vaste mest.

Al sinds jaar en dag verkopen we vlees aan huis. Regelmatig slachten we daar een koe of stier voor. Dan is het mooi dat er een leuk pak vlees aan hangt. We fokken al 50 jaar met zuivere Fries-Hollandse zwartbonten en de laatste jaren hebben we ook weer wat roodbonten. Alles met eigen stieren. Onze dieren voeren geen Hollands bloed, dus alleen Fries. Dat betekent dat ze wat kleiner en meer bespied zijn.

Bestuurder NMV

Ik werd gevraagd om voorzitter te worden en ben sinds de ALV van eind februari jl. hiertoe door de leden verkozen. Een mooie uitdaging, maar wel in een turbulente tijd voor de melkveehouderij. Na jaren van afbraak- en krimpbeleid ligt er nu wel een voorlopig regeerakkoord van de formere de partijen dat in ieder geval een aantal positieve punten voor de landbouw bevat. Nu is het zaak dat deze punten worden omgezet in beleid. Naast het interne bestuurswerk heb ik namens NMV onder andere een zetel in ZuivelNL. ZuivelNL is de koepel die fungeert als brancheorganisatie van melkveebelangenbehartigers en de NZO, zeg maar de melkfabrieken.

Waarom ben je bestuurder geworden?

Ik schrijf al jaren columns in de kranten van Agrio. Daar ben ik ooit mee begonnen toen ik nog op de universiteit zat. Een mooie manier om je mening of visie af en toe te delen, ik merk wel dat ik daar behoefte aan heb. Ik heb het bestuurswerk nooit opgezocht maar het is me wel eens vaker aangeraden. Voor de NMV heb ik altijd een zwak gehad en als je dan benaderd wordt, is het moeilijk nee zeggen. De gedachte drong zich op, dat als je altijd vanaf de zijlijn hebt staan roepen, je misschien ook maar eens de handschoen moet oppakken. En je bent altijd druk, maar wachten tot je zestig bent omdat je dan meer tijd hebt (of denkt te hebben), dat gaat waarschijnlijk ook niet werken.

Speerpunten

Een belangrijk speerpunt van dit moment is het vinden van een oplossing voor de mestplaatsingsproblematiek. De afbouw van de derogatie, de aanwijzing van NV-gebieden en het instellen van bufferstroken heeft dermate veel plaat-

singsruimte gekost dat veel boeren die normaal hun mest prima op eigen land konden plaatsen, nu gedwongen worden om grote hoeveelheden mest af te voeren. En dat terwijl die plek er niet is. Daarom moet er links- of rechtsom ruimte terugkomen, om te voorkomen dat boeren gedwongen worden 100.000-en koeien op te ruimen of anderszins gedwongen worden een milieudelict te begaan. Ander speerpunt is de vorming van een landbouwgezind kabinet en een dito regeerakkoord. We proberen daarvoor onze invloed aan te wenden en zoveel mogelijk goede informatie hogerop te krijgen.

Visie NMV

Onlangs hebben we onze nieuwste NMVisie gepresenteerd op de ALV. Met nog een paar aanpassingen is deze inmiddels gedeeld met onze leden en bijgesloten bij deze Koebont. Het is goed om te beseffen dat een toekomstvisie niet in beton gegoten zit. De basiszaken (o.a.: Inkomen, daar draait 't om!) blijven veelal onveranderd, maar specifiekere punten kunnen na verloop van tijd veranderen. Tien jaar geleden bijvoorbeeld leek de wereld er heel anders uit te gaan zien dan nu. Tjeerd de Groot (D66) was destijds directeur van de NZO en blies toen nog de loftrumpet over de

Een grupstal op stro is wat mij betreft de mooiste manier om koeien te houden

Wat heeft NMV in de afgelopen periode bereikt?

Zulke dingen zijn vaak moeilijk in een lijstje te vatten. Ik zit natuurlijk nog maar kort 'bij het vuur', maar ik heb al wel gemerkt dat we veel kennis en inhoud binnen onze gelederen hebben. Mede daardoor zijn we ook een serieuze gesprekspartner voor beleidsmakers geworden. Het is goed om te zien dat er ook wat met onze inzet gedaan wordt. Zo staan er in het huidige onderhandelingsakkoord een aantal landbouwpunten waar wij al vaker voor gepleit hebben. Ook het openbreken van discussies, zoals bijvoorbeeld na onze actie op 16 april in Brussel, zijn zaken waarmee we toch weer wat teweeggebracht hebben.

ongekende potentie van de Nederlandse zuivelsector bij het naderende wegvallen van het melkquotum. Kun je nagaan, hoe snel het kan veranderen. Het is aan de andere kant niet de bedoeling om naar aanleiding van iedere actualiteit steeds de visie aan te passen. Een aantal punten uit de visie in het kort: minder modellen, meer meten. Meer eenduidigheid in bijvoorbeeld waternormen. Meer eenduidigheid in (internationale) handelsverdragen. Gelijke speelvelden. Geen import van goederen die geproduceerd zijn volgens standaarden die hier niet zijn toegestaan. Specifieker: vervanging van kunstmest door dierlijke mest, een discussie die nu volop gevoerd wordt. En legalisering van PAS-melders, al jaren een bron van zorg voor een groot aantal leden.

Wat waren jouw plannen toen je 18 was?

Toen ik 18 was, kwam ik van het VWO. Het liefst was ik meteen boer geworden, maar mijn ouders leek het verstandig nog een poosje door te leren. Toen kwam het plan om naar de landbouw-universiteit in Wageningen te gaan. Onder het mom: wie weet komt het ooit nog van pas. Achteraf ben ik blij dat ik dat toen toch gedaan heb, zij het aanvankelijk met gezonde tegenzin. Vooraf daaraan, tijdens de zomervakantie, heb ik een geweldige stageperiode gehad in Wisconsin (USA) bij 4 verschillende melk-veebedrijven. De grootste Holsteins ter wereld gemolken. Een paar jaar later, tijdens een stage in Nieuw-Zeeland, heb ik ook de kleinste Holsteins ter wereld gemolken. Een leerzaam contrast. Maar het 'grote plan' dat ik al van jongs af aan had, was boer worden. Ik kan me niet herinneren dat ik daar ooit aan getwijfeld heb.

Wat vind je het allermooiste werk op de boerderij?

Het handenwerk, maakt niet uit wat. En het helpen met 'klooien' van mijn kinderen die met van alles bezig zijn: timmeren, zagen, graven, Bobcat-je rijden, fikkie stoken, eieren aan de weg verkopen, enz. De jonge generatie een beetje 'opleiden' zeg maar. Dat is toch ook werk? De kinderen motiveren mij ook. Ik hoop dat ik ze de kans kan geven om het mooie werk later over te nemen, als ze daar zin in krijgen.

Welke politicus (of persoon) heeft jou positief verrast in de afgelopen periode en waarom?

Dat zijn er wel meerdere. Caroline van der Plas natuurlijk, zoals die zich in toch korte tijd ontwikkeld heeft tot een geduchte politica waar rekening mee moet worden gehouden. En haar secondant in de formatie, Henk Vermeer vind ik ook een verademing. Kalm, goed belezen, communicatief slim en humoristisch. Maar ook Jeanet Nijhof bijvoorbeeld, van de PVV, maakt een uitstekende indruk als landbouwwoordvoerder en is sterk op de inhoud, terwijl ik haar tot voor kort niet eens kende.

Wat vind jij van TV-programma's zoals 'Boer zoekt Vrouw' en 'Onze Boerderij' en op welke manier denk jij dat deze programma's beeldvormend zijn voor mensen buiten de agrarische sector?

Die programma's zijn zeker beeldvormend. Vooral voor de onwetende burger die zijn volledige beeld van de landbouw aan dit soort programma's ontleent. En dat is natuurlijk ook meteen een risico, want de programma-redactie heeft dus een grote invloed op die beeldvorming door de keuze van de boeren die worden geselecteerd. Mijn indruk is dat de series uit de beginjaren het meest authentiek waren en ook de meest eerlijke beeldvorming gaven. Later werden er steeds vaker allerlei 'bijzondere' boeren geselecteerd, zowel qua persoonlijkheid als qua bedrijfsvoering, om de kijkcijfers op peil te houden. Dit gaat wel eens ten koste van een juiste beeldvorming.

Waar hoop jij dat NMV staat over 5 jaar?

NMV is een prachtige club met veel enthousiaste leden. Het zou mooi zijn als we daar binnen de organisatie nog meer gebruik van kunnen maken, door een snelle en goede raadpleging van onderop. Met slimme communicatiemiddelen de informatie uit de praktijk naar de provinciale en landelijke besturen tillen. Dat NMV over 5 jaar een niet te passeren belangenbehartiger is, die vanuit goede samenwerking door de politiek wordt geraadpleegd en gevraagd om haar mening. Met korte lijnen en snelle besluitvorming. Als ik echt vrijuit mag dromen, zou het natuurlijk voor de behartiging van de sector richting de politiek het mooiste zijn als we vanuit de melkveehouderij met één geluid kunnen komen. Wie weet wat er nog komt.

De inzet van leden binnen onze vereniging is heel belangrijk. Wat is voor jou persoonlijk de meerwaarde van jouw inzet voor NMV?

Het zou mooi zijn als je achteraf kunt constateren dat je iets hebt kunnen betekenen voor de melkveehouderijsector. Ik ben veel bezig met de inhoud en kan hier hopelijk een stuk kennis kwijt waar onze leden uiteindelijk iets aan hebben. Verder ben ik wel een mensenmens en via het bestuurswerk bij NMV leer je enorm veel nieuwe mensen kennen. Dat ontwikkelt je als persoon.

Zorg dat je flexibel blijft

en niet al je eieren in één

mandje legt

Als je je opvolger één wijze raad zou kunnen meegeven, wat zou dat dan zijn?

Zorg dat je flexibel blijft en niet al je eieren in één mandje legt. De oude Veluwe strategie van verbreding en het hebben van meerdere bronnen van inkomsten binnen je bedrijf, was misschien zo gek nog niet.

Je moet daar ook een beetje de boer voor zijn. Valkuil is natuurlijk wel dat je je niet kunt focussen op één tak. Bij 'flexibel zijn' hoort ook het hebben van een diploma. Alleen al gevoelsmatig, iets hebben om in geval van nood op terug te kunnen vallen.

Visie eigen bedrijf

De belangrijkste drijfveer voor het bedrijf is de fokkerij en de instandhouding van onze zuivere Friese bloedlijnen. Deze is inmiddels uniek in de wereld en een bron van 100% outcross genetica binnen de zwartbontpopulatie. Als zeldzaam huiddieras krijgt deze sinds kort ook ondersteuning vanuit het GLB. Naast melk verkopen we al jaren vlees aan huis, waar steeds meer interesse voor komt. Verder hoop ik op basis van flexibiliteit en inventiviteit nog lang boer te kunnen blijven. 200 koeien hoeft niet, dat is in onze regio ook niet aan de orde, maar een boerenbedrijf waarop je 'thuis kunt blijven' en een veestapel in stand kunt houden voor de volgende generatie, dat zie ik wel voor me.

Toekomstverwachting melkveehouderij in Nederland

De plannen van het nieuwe kabinet zijn onlangs gepresenteerd. De donkere lucht die boven de melkveehouderij hing, lijkt iets minder donker. Maar hoe zien grote partijen in de agrarische sector de toekomst van de melkveehouderij eigenlijk?

Robert Meijer
Marketing manager
herkauwers

Hoe ziet u de toekomst van de melkveehouderij in Nederland?

Wij zien volop perspectief en een mooie toekomst voor melkveehouders in Nederland, mede gebaseerd op een groeiende wereldbevolking en de onmisbare rol van zuivel als gezond voedsel. Een belangrijke randvoorwaarde is dat de nationale- en Europese overheid boeren de ruimte geeft om duurzaamheidsdoelen te bereiken. Melkveehouders - en de keten waar ze onderdeel van zijn - gaan steeds efficiënter en duurzamer produceren door de kringloop rond te maken en emissies te verlagen. Zo kunnen ze in de toekomst goed en gezond voedsel blijven produceren met een goed rendement. De natuurlijke omstandigheden en infrastructuur in Nederland zijn daarvoor natuurlijk ook ideaal.

In de toekomst zullen steeds meer veehouders naast voedsel ook bio-energie produceren en daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan de energietransitie. Ook agrarisch natuurbeheer zal voor meer bedrijven een inkomstenbron worden. Als de overheid daar ruimte voor geeft, zal dierlijke mest optimaal worden benut om gewassen te voeden en de bodem gezond te houden. Reststromen uit de voedingsindustrie worden maximaal hergebruikt als voer voor dieren en dus voor de productie van hoogwaardig eiwit, waaronder zuivel.

Hoe speelt uw bedrijf in op een positieve ontwikkeling van de sector?

Wij zijn er voor de boeren, vandaag en in de toekomst. ForFarmers wil toonaangevend zijn op het gebied van diervoeding en benutting van mest- en grondstoffen op het boerenbedrijf. Door voorop te lopen met kennis, producten en innovaties zijn we in staat om boeren verder te helpen met het verbeteren van zowel diergezondheid, dierprestaties als het realiseren van kringlooplandbouw door inzet van reststromen en het verlagen van de CO₂-voetafdruk. Naast het leveren van voeders, zijn we ook partner in de productie van ruwvoer en mestverwaarding op het boerenbedrijf.

Welk perspectief kan uw bedrijf bieden?

Met de missie 'for the future of farming' hebben we een duidelijk verhaal. Dicht bij de boer, oplossingsgericht, een open blik op de toekomst met als resultaat betaalbaar en duurzaam voedsel. Samen met onze veehouders spelen we in op de veranderende behoeften van de maatschappij. Daarbij is een belangrijke rol voor de overheid weggelegd. Hierbij trachten we hen ook via belangenbehartiging te voorzien van essentiële kennis. Er is grote behoefte aan duidelijke en consistente kaders voor de lange termijn. Daarbinnen kunnen melkveehouders zelf kiezen hoe ze onder meer duurzaamheidsdoelen gaan realiseren en ruimte krijgen om daarin te ondernemen en kansen te benutten.

Niek Groot Wassink
Adviseur financieel
management

Hoe ziet u de toekomst van de melkveehouderij in Nederland?

Als DLV Advies zien we de toekomst positief in. Uiteraard hebben we te maken met een forse daling van het aantal bedrijven met 4-5% per jaar. Er komt een grotere diversiteit tussen de bedrijven, deels veroorzaakt door de regio en zeker ook door individueel ondernemerschap. We verwachten geen grote groeislag meer bij de gemiddelde bedrijven. Een kleine groep blijft opschalen, daarnaast is er een groep waar naast het primaire bedrijf een tweede tak komt, waarbij de hoofdtak steeds meer ondergeschikt gaat worden aan de neventak. Een grote groep bedrijven zal in de basis voedselproducent blijven, maar daar wordt wel meer gekeken naar verdienmodel. Als de kostprijs verder oploopt zullen er helaas nog meer bedrijven afvallen.

Hoe speelt uw bedrijf in op een positieve ontwikkeling van de sector?

Ondernemers komen steeds vaker met vragen over alle ideeën die ze hebben. Per klant resulteert dat in meer werk en juist daar liggen ook kansen vanwege ons brede dienstenpakket. Als we het over tien jaar alleen nog van de primaire sector moeten hebben, dan wordt dat lastig. Daarom werken we aan het verder verbreden van ons dienstenpakket, dus breder dan de primaire landbouw. We werken al jaren voor overheden en de agrarische periferie op tal van vraagstukken. Daarin proberen we praktische vertaalslagen te maken voor de melkveehouderij.

Welk perspectief kan uw bedrijf bieden?

We proberen het perspectief voor elke ondernemer op maat te maken. Daarvoor blijven we continue in gesprek over de kansen die er nog wel zijn en waar iemand gelukkig van wordt. Tien jaar geleden konden veel plannen makkelijker worden uitgevoerd, maar tijden zijn veranderd. Ondernemerschap vraagt op dit moment heel veel flexibiliteit en creativiteit. Heel veel boeren willen nog steeds koeien melken, maar de plek is zeer bepalend voor welke dromen je kan realiseren. Jonge ondernemers willen vaak een socialer leven. Soms moet je dan niet opschalen maar juist afschalen. Ook daar helpen wij bij.

Tips

Ondernemers moeten zelf hun belangrijkste wensen voor ogen houden. Wat past er bij je ondernemerschap en vakmanschap? Dat heeft invloed op mogelijke bedrijfsontwikkelingen. Waar word je gelukkig van en hoe is dat te combineren met je privéleven? Stel duidelijke doelen en houd je daaraan vast. En wat we vooral over proberen te brengen aan ondernemers: koester vooral wat je al hebt!

Marijn Dekkers
Sectormanager
melkveehouderij

Joep Rats
Directeur

Hoe ziet u de toekomst van de melkveehouderij in Nederland?

In algemeenheid blijft er een goede toekomst mogelijk voor de melkveehouderij, al hangt het steeds meer af van de locatie waar een bedrijf zich bevindt. De randvoorwaarden zijn goed: prima klimaat, goed ondernemerschap, kwalitatief hoogwaardige keten en goede afzetstrategie. Daarbij horen wel uitdagingen die geslecht moeten worden om tot een goed evenwicht te komen in zowel omvang als duurzaamheidsdoelen. Zoals de kaarten nu liggen lijkt het onmogelijk om die doelen te halen bij de huidige omvang van de sector. Voor de blijvers hoeft dat niet heel problematisch te zijn omdat het ruimte kan geven om te ondernemen, maar het is wel een uitdagende tijd om tot dat nieuwe evenwicht te komen.

Hoe speelt uw bedrijf in op een positieve ontwikkeling van de sector?

De grondmarkt is momenteel een enorme uitdaging voor de melkveehouderij. Met ondernemers sparringen we over de juiste mix van eigendom en pacht en we pleiten voor samenwerking met akkerbouwers of andere grondeigenaren voor extensieve-re grondbewerking. Probeer je eigen regionale kringloop op te zetten, zodat je er zicht op hebt met zekerheid van mestafzet en voederwinning. Met onze klanten voeren we graag een breed, strategisch gesprek over de toekomstverwachtingen, ontwikkelrichtingen, verduurzaming, innovaties, etc. Als bank zijn we sterk op het gebied van kennis, netwerk en financiering en dat zetten we in om bedrijven te helpen toekomstbestendig te worden of te blijven en welke afhankelijkheden daarin zitten.

Welk perspectief kan uw bedrijf bieden?

We faciliteren ondernemers om strategische stappen te zetten in bedrijfsontwikkeling en verduurzaming, zodat ze toekomstbestendig zijn en blijven. Daarvoor hebben we nu bv. 3 miljard vrijgemaakt om tegen gunstige voorwaarden uit te lenen aan ondernemers die inzetten op innovatie, extensivering, verplaatsen en/of omschakeling. Dat doen we door te financieren tegen een lagere rente en een lager aflossingsniveau, bv. bij grondaankoop in 30 jaar aflossen i.p.v. soms in 20 jaar.

Tips

Blijf kijken naar kansen, want die zijn er zeker, maar kijk ook goed naar de actuele mestmarkt. Heel veel mensen denken dat het wel goed komt, maar zoals de situatie nu is moeten we ons grote zorgen maken over de plaatsingsruimte. Kijk voor uzelf hoe uw bedrijf er over een paar jaar uit moet zien. Eerst was het doel altijd meer koeien melken om de kosten te drukken, maar dat kan niet overal meer. Stel je breed open voor oplossingen, mogelijkheden en strategieën, al is het soms moeilijk om op elke vraag direct een antwoord te vinden. Houd in gedachten dat winnaars een plan hebben en verliezers een excuus!

Hoe ziet u de toekomst van de melkveehouderij in Nederland?

Op dit moment maakt de Nederlandse melkveehouderij een lastige fase door. Er wordt veel van de melkveehouders gevraagd. Er liggen allerlei maatschappelijke opgaven waar we als sector een bijdrage aan moeten leveren. Het verlies van de derogatie en de mestcrisis maken het er niet gemakkelijker op. Men is dan snel geneigd te zeggen dat de toekomst er niet zo goed uitziet. Zuivelproducten zijn enorm populair in Nederland. Uit onderzoek blijkt dat zo'n 98% van de bevolking zuivelproducten consumeert, 60% zelfs dagelijks. Zuivel is zo gewoon en een belangrijk onderdeel in ons dagelijks bestaan, we kunnen in ons eetpatroon niet zonder. Ook het imago van de melkveehouderij en de zuivelindustrie is nog steeds bovengemiddeld goed, al staat het de laatste tijd wat onder druk vanuit bepaalde groepen.

Wereldwijd is er een groeiende vraag naar zuivel. Als Nederlandse zuivelsector verkeren we in een heel goede uitgangspositie om daar een bijdrage aan te leveren. Er zijn nu eenmaal weinig plekken op de wereld die zich goed lenen voor het houden van melkvee. De klimatologische omstandigheden hier, onze ligging en niet te vergeten het vakmanschap van onze veehouders en de goed ontwikkelde zuivelsector hebben ervoor gezorgd dat Nederlandse zuivel er wereldwijd goed op staat.

Hoe speelt uw bedrijf in op een positieve ontwikkeling van de sector?

Als NZO vertegenwoordigen wij vrijwel alle zuivelondernemingen. Samen ondersteunen wij de belangenbehartigers van de melkveehouderij om de positie van de boeren te versterken, zowel in Den Haag als in Brussel. Wij zijn gebaat bij een sterke melkveehouderij. Per slot van rekening zijn we natuurlijke bondgenoten van elkaar. Het is belangrijk om als zuivelketen samen op te trekken en het zuivelcomplex te omarmen.

Welk perspectief kan uw bedrijf bieden?

Wij hebben de problemen van vandaag en we moeten verder kijken. De mestproblematiek is groot en moet snel worden opgelost en in de komende jaren zijn er ook opgaven op gebied van klimaat, biodiversiteit en dierenwelzijn. Dit moeten we in samenhang bekijken. Samen met melkveehouders werken wij daarom aan een integrale aanpak. In de Duurzame Zuivelketen ontwikkelen we instrumenten waarmee de sector kan laten zien hoe zij presteert op de verschillende duurzaamheidsthema's. Dat kunnen onze leden gebruiken in de markt. Daarmee kunnen ze marktconcepten ontwikkelen waarmee ze waarde toevoegen. Meer waarde in de keten leidt tot meer investeringen in de keten en daarmee tot meer waardering van de zuivel en dus voor melkveehouders!

NMV T-shirts bestellen

In de vorige Koebont kon u kiezen tussen verschillende teksten op T-shirts. Uiteindelijk stonden, na een bittere strijd 'Home is where the herd is' en 'Life is better with cows around' gezamenlijk aan de top. We hebben er dan ook voor gekozen om van beide teksten T-shirts te laten drukken. Ze zijn verkrijgbaar in grijs, blauw, groen en roze vanaf maat 116 en verkrijgbaar vanaf € 25,- incl. btw, excl. verzenden.

Bestellen?

Stuur een mailtje met daarbij jouw wensen (kleur, maat, tekst) naar info@nmv.nu

LANDELIJK BESTUURSLID NEEMT AFSCHIED

Tijdens de Landelijk Bestuursvergadering van 13 juni jl. heeft Evie Waninge, Landelijk Bestuurslid vanuit de provincie Drenthe, afscheid genomen na 9 jaar actief geweest te zijn als bestuurder. Vanuit het Landelijk Bestuur is zij van harte bedankt voor haar werkzaamheden. Met een bloemetje en een korte speech met wat anekdotes van de afgelopen jaren. Bij wijze van afscheidscadeau had Evie ook aan de andere bestuurders gedacht: er kwam een hele lading Ruuner Rollen als traktatie mee!

Naast haar bestuurswerkzaamheden als Landelijk Bestuurder voor de provincie Drenthe is Evie al enige jaren actief in commissie Dier. Voor deze taak binnen NMV zal zij gelukkig nog beschikbaar blijven. Evie, van harte bedankt voor je jarenlange inzet!

Met het vertrek van Evie is het post van LB'er vanuit Drenthe vacant. Dus woont u in Drenthe en wilt u bestuurlijk actief worden? Meldt u zich: info@nmv.nu

NMVisie

Als bijlage bij deze Koebont vindt u de NMVisie. De visie van een vereniging komt deels voort uit het doel van haar bestaan en deels ook van de mensen door wie ze op dat moment bestuurd wordt. In dit document een weergave van de actuele visie van de Nederlandse Melkveehouders Vakbond. Toegepast op de meest actuele onderwerpen die in deze tijd spelen en waar de belangen van melkveehouders in het geding zijn.

NMV-SPONSOREN

LESMATERIAAL OVER ZUIVEL

Via zuivelonline.nl is er vernieuwd lesmateriaal over zuivel beschikbaar voor groep 7/8. Leerkrachten kunnen dit gratis bestellen voor in de klas. Het lesmateriaal is mede tot stand gekomen dankzij NAJK-boeren Ruben, Kristian en Marleen.

Meer info via www.zuivel.nl

Het lesmateriaal kan gebruikt worden in de klas en bestaat uit:

- Aantrekkelijke krant met leuke opdrachten en puzzels over zuivel
- Website met digitale opdrachten en een video waarin leerlingen meekijken op de boerderij

Zo ontdekken leerlingen bijvoorbeeld waarom elke koe haar eigen paspoort heeft en wat boeren doen voor de natuur. De jonge boeren Ruben, Kristian en Marleen vertellen enthousiast over het werk op hun boerderij. Ook gaat het lesmateriaal uitgebreid in op gezonde voeding, verantwoorde keuzes maken en de rol van zuivel binnen de Schijf van Vijf.

Educatie aan jongeren over voedsel en de oorsprong daarvan vormt dé basis voor meer aandacht voor productie en consumptie van voedsel. ZuivelNL verstrekt hiervoor onder andere gratis lesmateriaal aan basisscholen en financiert boerderijbezoeken.

OPROEP FOTOWEDSTRIJD VOLGENDE EDITIE KOEBONT

Op pagina 34 vindt u de prachtige foto's van NMV-leden die hebben meegedaan aan de fotowedstrijd 'Blij in de wei'. De foto van Pieter de Jong was voor de redactie de duidelijke winnaar. Echt allemaal blijde dames! Voor de volgende editie van Koebont zijn we weer op zoek naar foto's van NMV-leden.

Het thema voor de volgende editie is 'Voederwinning'. Van gras tot maïs, van hooi tot stro, van voorjaar tot najaar: we zien de resultaten graag tegemoet. Stuur uw foto(s) voor 1 november 2024 naar info@nmv.nu en wie weet staat uw foto in de volgende Koebont.

NOODZAAK MELDEN FAUNASCHADE

De schadecijfers van BIJ12 laten duidelijk zien dat faunaschade elk jaar verder toeneemt. In 2018 is er bijna € 23 miljoen aan faunaschade uitgekeerd. In 2022 was dat iets meer dan € 44 miljoen. De schadecijfers van 2023 zijn nog niet bekend. Dit zijn cijfers van uitgekeerde schades, maar in werkelijkheid is de schade vele malen groter en wordt die geschat op meer dan € 100 miljoen.

Dat de werkelijke schade vele malen groter is dan wat de schadecijfers van BIJ12 laten zien, komt onder andere doordat we als grondgebruikers niet alle faunaschade aan onze gewassen melden. Vooral niet als we er toch geen tegemoetkoming voor ontvangen, als het schadebedrag onder het eigen risico zit, de 7 dagen van melden na schade verstreken zijn, er niet voldoende preventieve maatregelen genomen zijn en het extra administratieve lasten geeft.

Als NMV willen we jullie als grondgebruikers oproepen om alle faunaschade te melden. Om juist ook de kleine schade of andere faunaschade door wilde dieren kosteloos te melden, ook als er geen tegemoetkoming voor aangevraagd kan worden. Het melden van schade kunt u doen via www.faunaschade.nl.

We weten en begrijpen dat het extra inspanningen en tijd kost die op het eerste oog niets lijkt op te leveren. Maar het is zeker van belang voor ons als landbouwsector.

Schade inzichtelijk maken

Het is van groot belang dat faunaschade inzichtelijk is en blijft. De overheid ziet faunaschade namelijk pas als een probleem zodra er vele meldingen binnenkomen. Daarmee kunnen we als belanghebbenden duidelijk met onderbouwing van cijfers aangeven dat de faunaschade vele malen groter is dan waarop het beleid momenteel gemaakt wordt. Schadecijfers dragen bij aan de onderbouwing van ontheffingen, vrijstellingen, jacht en aanwijzingen. Als we geen schadecijfers aanleveren is het steeds lastiger om beheer en schadebestrijding op verschillende wilde diersoorten, zoals ganzen, zwarte kraaien en konijnen te behouden. Steeds vaker worden landelijke en provinciale vrijstellingen, ontheffingen en zelfs landelijke jacht juridisch aangevochten, tot aan de Raad van State toe. De oorzaak is meestal dat er onvoldoende data en daarmee ondeugdelijke onderbouwing onder liggen.

Daarom blijven we als NMV een beroep doen op jullie als grondgebruikers om faunaschade altijd te melden. Want het is van groot belang dat we faunaschade door dieren in het wild samen met de jagers kunnen blijven bestrijden.

PAS-MELDERS PILOT MONTFOORT

Gemeente
Montfoort

In de gemeente Montfoort wordt mede op initiatief van NMV momenteel gestart met een pilot om een poging te doen om PAS-melders, interimers en niet-melders te legaliseren middels extern salderen tussen PAS-melders en partijen die stikstofruimte willen verkopen.

Eigenlijk is het legaliseren van de PAS-melders een taak en een belofte van de landelijke overheid en zou het volgens de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering medio 2025 geregeld moeten zijn. Echter, de kans dat met het bestaande beleid alle PAS-melders (op tijd) geholpen gaan worden, lijkt erg klein. Daarnaast zagen we onlangs minister van der Wal het verhaal al zo draaien dat voor medio 2025 alle mogelijke maatregelen genomen moesten zijn in plaats van dat alle PAS-melders gelegaliseerd zouden zijn. En is er onduidelijkheid of ook bedrijven die vóór 1 juli 2015 uitbreidingen gerealiseerd hebben en achteraf een melding hebben gedaan überhaupt geholpen worden. Dat geeft weinig hoop op een goede afloop. En heeft ons gemotiveerd dit initiatief te agenderen en op te pakken.

Projectvoorstel

NMV heeft samen met de gemeente Montfoort een projectvoorstel gedaan aan de provincie Utrecht. Dat gaat nu in uitvoering. De PAS-melders en ook bedrijven die eventueel stikstofruimte kunnen leveren zijn in beeld in Montfoort omdat er al eerder een inventarisatieronde is gemaakt. Het idee is dat het totale stikstofplaatje in Montfoort in beeld wordt gebracht om niet te veel stikstof te verspillen. Daarnaast is er mede gekozen voor Montfoort omdat het niet heel dicht bij de natuur ligt en dat het project iets haalbaarder maakt.

Er zijn nog voldoende uitdagingen. Om te beginnen moet het plaatje kloppen: er mag geen hexagoon zijn met een toename van stikstof (hoewel dit eigenlijk onzin is want PAS-melders zijn allang ingerekend in Aerius). De regels voor 30% afroming moeten in acht worden genomen. Daarnaast moeten de stikstof leverende en stikstof vragende partijen het eens worden over de hoogte van het bedrag dat overeen wordt gekomen voor de uitgeruilde stikstof. Dat is op zich al een gevoelig punt, want eigenlijk moet de landelijke overheid dit regelen (en dus ook betalen). Als NMV vinden we dan ook dat de factuur voor deze stikstof doorgestuurd moet worden naar Den Haag.

Provincie moet vergunning regelen

Als dat dan beide lukt (geen verhogingen op hexagonen en akkoord transacties), dan moet de provincie de vergunning nog regelen. Dat is onderdeel van het project. Daarvoor zal het nodig zijn een passende beoordeling te maken en om aan het additionaliteitsbeginsel te voldoen (aantonen dat de natuur de stikstofruimte niet eerst nodig heeft om te herstellen...). Er zijn de laatste tijd namelijk uitspraken van rechtszaken geweest waaruit blijkt dat ook bij particuliere transacties aan het additionaliteitsbeginsel moet worden voldaan.

Al met al lijkt het een hoop gedoe en weten we niet of het lukt, maar het leek ons de moeite waard het te proberen. Als het lukt, geeft het ook weer mogelijkheden voor andere gebieden. Laten we hopen dat het nieuwe Kabinet het invoeren van een hogere drempelwaarde doorzet, dan worden deze inspanningen snel overbodig.

Algemene Leden Vergadering NMV Verkiezing nieuwe voorzitter en vicevoorzitter

Tijdens de Algemene Leden Vergadering op 27 februari 2024 is Harmen Endendijk gekozen als nieuwe voorzitter van NMV. Paul Gosselink, die als ad interim de voorzittershamer van Henk Bleker had overgenomen, is gekozen als vicevoorzitter.

Endendijk vertelde tijdens de Algemene Leden Vergadering in De Schakel in Nijkerk dat zijn vader bij de eerste leden van NMV hoorde. Hij wil de doelstellingen van de vakbond naar eigen zeggen zo goed mogelijk naar voren brengen bij de beleidsmaatregelen en zorgen voor een eigen visie. 'Je kunt beter ten onder gaan met je eigen visie dan met die van een ander', gaf Endendijk met enige zelfspot een uitspraak van Johan Cruyff als voorbeeld. Het belangrijkste vindt hij dat je moet kunnen leven van het melken van koeien. Daarnaast wil hij zich inzetten voor een gelijk speelveld op de internationale markt.

Presentatie Bert-Jan Ruissen

Na de lunch heeft Europarlementariër Bert-Jan Ruissen (SGP) een speech gegeven in combinatie met een presentatie over de landbouw in Europa. Op groot scherm (hij was op dat moment in Straatsburg) vertelde hij waar hij zich onder meer mee bezighoudt en wat wij 'vanuit Europa' nog kunnen verwachten.

NMVisie

Met de aanwezigen zijn er meerdere kernthema's besproken zodat we die met input van de ALV konden verwerken in de nieuwe NMVisie. De NMVisie is geen vaststaand document, maar een 'levend document' dat we gedurende de tijd en de wisselende omstandigheden kunnen wijzigen. De NMVisie is bijgesloten bij deze Koebont en te vinden op onze website.

ALV op 2 juli 2024

De volgende ALV zal worden gehouden op 2 juli 2024. Daar zullen onder andere de jaarrekening van 2023 en de begroting voor 2024 worden gepresenteerd. Via een ledenbericht zullen we u naderhand op de hoogte brengen van de ALV, omdat deze editie van Koebont en de ALV elkaars tijdspad kruisen.

Afscheid bestuurder Gerrit van Schaick

In de vorige Koebont stond een uitgebreid interview met mij. Daarin schreef ik dat ik nog maar net begonnen was als bestuurder bij NMV en voorlopig nog vooruit kon. In de periode na het schrijven ervan is er veel gebeurd binnen NMV. In de weken rond kerst en nieuwjaar had ik de tijd om het hele proces van de afgelopen jaren eens goed te analyseren.

Ruim twee jaar geleden ben ik redelijk blanco in NMV gesprongen. Ik had niet al te veel bestuurlijke ervaring, maar ik werd benaderd door Henk Bleker en ik wilde graag mijn steentje bijdragen om de lastige periode waarin onze sector zit te keren. Ik ben er dan ook vol goede moed ingedoken, ben af en toe zowat verzopen in de dossiers, maar steeds weer bovengekomen. Van grondgebondenheid naar een afbouwderogatie naar een intensief traject genaamd landbouwakkoord, een paar teugen adem en toen het Convenant Dierwaardige Veehouderij in. Ondertussen ook de vaste taken als penningmeester van NMV en de bezigheden bij Duurzame Zuivelketen. Zo zijn er twee jaar voorbijgevlogen. Jaren van leren, aftasten en opbouwen. Vertrouwen en geen vertrouwen. Heel veel inzet van mijn kant. Maar ook heel veel verwondering. Wat echter maar terug bleef komen was het onderlinge gebrek aan vertrouwen tussen de verschillende bestuurders van NMV. Trajecten die bedoeld waren om elkaar beter te leren kennen werden mediation trajecten. Veel tijd en energie gaat dan verloren, mensen raken hun motivatie kwijt en het vele werk komt op de schouders van enkelen terecht. Ondertussen staan de ontwikkelingen van de club stil.

Jaren waarin ik mij enorm heb ingezet om voor de belangen van melkveehouders op te komen en waarin ik ontzettend veel heb geleerd. En waarin het gelukt is om als serieuze gesprekspartner gezien te worden door overheden en partners in de sector. Als ik de vooruitgang van NMV zelf moet beoordelen zijn we voor

de buitenwereld weer een stabiele en betrouwbare organisatie geworden. Echter, we zijn er nog niet in geslaagd NMV verder op te bouwen in de provincies. We doen ons best te communiceren met het Landelijk Bestuur en met de leden, maar het valt niet altijd mee. De lasten van het vele werk worden gedragen door (te) weinig schouders. En soms lijkt het of de schouders die het minste NMV-werk dragen er het meeste waardering voor krijgen. Het is niet erg om ergens veel tijd aan te besteden. Maar met een jong gezin en een eigen bedrijf moet je wel aan de mensen om je heen kunnen blijven uitleggen dat de uren die je besteedt aan NMV het waard zijn om je gezin alleen thuis te laten zitten. Ik kon dat niet langer en ik heb besloten mij na afronding van de jaarcijfers terug te trekken als Dagelijks Bestuurder van NMV.

Ik zal NMV blijven vertegenwoordigen in de provincie Utrecht. Daarnaast blijf ik op verzoek van ZuiveINL/Duurzame Zuivelketen voorlopig betrokken bij het Convenant Dierwaardige Veehouderij, maar niet meer namens NMV.

Het gaat me aan het hart om het Dagelijks Bestuur van NMV te verlaten. Ik zie dat onze nieuwe voorzitter vol goede moed aan de slag is gegaan en ik wens hem en de rest van het bestuur veel wijsheid en doorzettingsvermogen toe.

Gerrit van Schaick

Vacatures Dagelijks Bestuur NMV

Voor de invulling van de taken van het Dagelijks Bestuur van NMV zijn we op zoek naar meerdere personen. Bij de functie van DB'er vorm je het uitvoerende deel van de organisatie. Je vergadert met overheden en andere instanties naast de vergaderingen met de andere Dagelijks Bestuurders en het Landelijk Bestuur. Je bent portefeuillehouder van een van de commissies Zuivel, Dier, Leefomgeving, Mest-Water of Communicatie en geeft leiding aan deze werkgroepen waarmee input wordt opgehaald en werk wordt uitgevoerd voor de besturen en vooral voor de leden. Ook ben je aanspreekpunt voor NMV-leden en bewindspersonen van verschillende bestuurslagen, van provincie tot aan de landelijke politiek. Je bent zelf melkveehouder en je wilt je graag inzetten voor een goede toekomst van de melkveehouderij in Nederland. De gemiddelde tijdsbesteding is zo'n twee dagen per week.

Vooral geïnteresseerden die affiniteit hebben met financiën worden gevraagd te solliciteren, aangezien de functie van penningmeester vacant is. Daarnaast vragen we ook mensen die hier niet direct aan voldoen te reageren, omdat er ook ruimte is voor een andere bestuurder naast de specifieke functie van penningmeester.

Functie-eisen:

- Melkveehouder (V/M)
- (Potentieel) lid NMV
- Minimaal HBO werk- en denkniveau
- Nauwkeurig
- Toekomstgerichte denker
- Goede contactuele eigenschappen
- Flexibele inzet
- Voldoende tijd beschikbaar
- Affiniteit met financiën (pre)

Heb je interesse? Stuur dan even een mailtje naar info@nmv.nu vóór 15 augustus 2024. Ook als je nog vragen hebt over de functies kun je mailen naar voornoemd mailadres of bellen met Harmen Endendijk, 06-51613070.

word jij
onze nieuwe
bestuurder?

De onzin van brede bufferstroken en het uitmijnen van beekdalen

Nederland is sinds de laatste derogatiebeschikking verplicht tot het aanleggen van bemestings- en spuitvrije stroken langs watergangen, ook wel bufferstroken genoemd. Het zou de uitspoeling van nutriënten (P en N) naar de watergangen helpen voorkomen en daardoor kan de waterkwaliteit verbeteren.

Daarbij zijn er verschillen in breedtes van de verplichte bufferstrook: kleine watergangen 3 meter, grote watergangen (KRW aangewezen watergangen) 5 meter en half droogstaande sloten 1 meter. Het is al heel bijzonder dat er verschil in bufferstrookgrootte is naarmate de watergang breder is. Het lijkt natuurlijk wel logisch dat naarmate de watergang breder is de bufferstrook ook breder moet zijn, maar dat is natuurlijk helemaal niet zo: de eventuele uitspoeling naar de watergang is gewoon bij alle breedtes van de watergang hetzelfde. Dan zijn er nog grote vraagtekens bij de wetenschappelijke onderbouwing van het effect van de bufferstroken.

Nadelige economische effecten

Er is in Nederland weinig praktijkonderzoek gedaan naar de eventuele werking van bufferstroken. In 2001 is een eerste poging gedaan (STOWA rapport 2001/25 Ecologische aspecten van bufferstroken langs watergangen) in de praktijk, de jaren daarna veel theoretisch en modelmatig onderzoek. En recent nog een praktijkonderzoek bij Koeien en Kansen (Experiment werking bufferstroken Rapportnummer 94). De conclusies uit deze onderzoeken en rapporten zijn dat het bijna onmogelijk is de werking van bufferstroken op vermindering van uitspoeling van nutriënten naar de watergang aan te tonen. Vooral voor fosfaatuitspoeling is er geen effect aangetoond, bij stikstof is er wel een effect meetbaar bij nitraat (niet bij ammonium), maar waardoor dit komt, daar is vervolgens weer onduidelijkheid over. Het kan namelijk zo zijn dat door het niet bemesten van de bufferstrook juist meer nitraatuitspoeling plaatsvindt doordat de bodem minder vruchtbaar wordt en daardoor het gras/gewas minder opneemt uit de bodem. Een andere conclusie in alle rapporten is dat de nadelige economische effecten van de bufferstroken niet opwegen tegen de geringe verbetering van de waterkwaliteit. Met andere woorden: de opbrengstderving, de vermindering van de mestplaatsingsruimte en het verhogen van de onkruiddruk kost de melkveehouder veel meer dan wat het eventueel zou opbrengen (5 tot 10%) aan

verbetering van de waterkwaliteit. De meeste winst is volgens alle onderzoeken te halen in de afspoeling naar de watergangen. Deze afspoeling is echter makkelijk te voorkomen door precisiebemesting (GPS) en nieuwe bemestingstechnieken. Het is hierdoor helemaal niet nodig om brede bufferstroken aan te houden om waterkwaliteit te verbeteren. NMV is hierom dan ook van mening dat de bufferstroken niet breder hoeven te zijn dan 0,50 meter langs alle watergangen en zet hierop volop in bij haar lobby naar de politiek en beleidsbepalers.

Beekdalherstel en uitmijnen

Dan is er nog een andere beleidsmaatregel die ons boven het hoofd hangt en dat is het beekdalherstel en uitmijnen van vruchtbare landbouwgrond langs de aangewezen Kaderrichtlijn Water (KRW) watergangen. In een addendum dat door de regering is toegevoegd aan de KRW staat dat dit moet gebeuren in de zuidelijke- en oostelijke zandgebieden. Daarbij gaat men bij de zuidelijke zandgebieden uit van 150 meter aan weerszijden van de watergang en in de oostelijke zandgebieden van 100 meter aan weerszijden. Dit wil zeggen dat er op deze stroken verschralling moet plaatsvinden en deze grond na tien jaar niet meer beschikbaar is als landbouwgrond. Hier staat wel een vergoeding tegenover in de vorm van afwaardering van de grondwaarde. Deze maatregel wil men via het NPLG-programma invoeren in de provincies. Als dit wordt ingevoerd, dan verdwijnt er veel vruchtbare landbouwgrond in deze gebieden. NMV is tegen deze maatregel, omdat dit melkveehouders in deze gebieden enorm raakt wat betreft hun oppervlakte landbouwgrond. Met de vergoeding van de afwaardering is bovendien niet dezelfde hoeveelheid grond terug te kopen en al zeker niet vlak in de buurt van de boerderij. Bovendien is het effect van deze maatregel op de waterkwaliteit al helemaal niet wetenschappelijk te onderbouwen en zijn deze gronden zonder uitzondering zeer vruchtbaar. NMV is wel verheugd dat er in het regeerakkoord van het te vormen kabinet staat dat er gestreefd wordt naar kleinere bufferstroken en ook aanpassing van het NPLG-beleid. NMV blijft zich dan ook volop inzetten voor aanpassing van dit beleid.

Hieronder nog een paar praktijkvoorbeelden van afspoeling naar watergangen waarbij bufferstroken op de landbouwgrond ernaast niet veel helpt.

Maaisel op het talud van de sloot blijft liggen, terwijl de melkveehouder het gewas eraf haalt. In dit geval gaat het om mais van de onbemeste bufferstrook

Snelweg A18 gaat over een KRW-sloot: ook hier maar aan beide zijden 5 meter bufferstrook invoeren?

Willem van Hemert heeft samen met zijn moeder een melkveebedrijf in Hei- en Boeicop. Willem won de harten van velen door zijn deelname aan Boer zoekt Vrouw. Helaas vond hij niet de ware liefde door het datingprogramma, maar hij schopte het wel tot bekende Nederlander.

1 Wat is jouw favoriete spreuk?
Maak je niet druk, het komt toch altijd wel goed.

2 Wat zijn je hobby's?
Werken, jeugdvereniging en af en toe een computerspelletje. Dat is het wel.

3 Wat vind je het leukste om te doen op de boerderij?
Melken. Als het probleemloos gaat, is dat heerlijk rustig werk.

4 Wat is je favoriete eten?
Goed doorbakken biefstuk met aardappel en boerenkool.

5 Wat heeft Boer zoekt Vrouw je gebracht?
Vooral veel nieuwe ervaringen. Ik heb beter geleerd hoe vrouwen redeneren, want daar had ik weinig ervaring mee.

6 Wat is je mooiste herinnering aan BZV?
Het is prachtig om echte liefde te ervaren van iemand, maar helaas kon ik het niet teruggeven. Ik hoop degene te vinden waar ik verliefd op kan worden.

7 Wat is je grootste succes?
Dat ik nog altijd boer ben. Ik werk als ZZP'er ook buiten de deur, maar in de toekomst wil ik alleen van de boerderij kunnen leven.

8 Hoe ziet je ideale dag eruit?
Lekker de koeien melken en daarna verder op de boerderij aan het werk. Het fijnste is het om een goede oogst binnen te halen, vooral bij het hooien op natuurland. We gebruiken graag hooiland als voedsel voor de koeien.

9 Waar word je blij van?
Op de boerderij van weidevogels en van een mooie koe. En buitenshuis als ik een leuke meid tegenkom die me leuk behandelt.

10 Wat zou je graag anders zien?
Een hoger inkomen en de liefde vinden. Dat ik hoteldebotel word op iemand en dat dat wederzijds is.

11 Wat is jouw motivatie om boer te willen zijn/blijven?
Het is een prachtige levenswijze met vrijheid en blijheid. Lekker in de natuur en op het platteland woon je natuurlijk ontzettend luxe.

12 Wat is je favoriete seizoen?
Alles heeft zijn charme, maar de zomer heeft mijn voorkeur.

13 Welk advies zou je geven aan de agrarische jeugd?
Volg je hart en doe je best. Het is prachtig om boer te zijn. Heb schijt aan de mensen die over je praten, want de overheid en buitenstaanders gooien weleens meningen over je heen die je niet passen.

14 Waar lig je van wakker?
Ik lig alleen maar wakker als het warm is en ik lig te zweten in bed.

15 Wat is het beste advies dat je anderen kan geven?
Neem je verantwoordelijkheid, ga ervoor en heb een doel in je leven.

16 Wat is je slechtste gewoonte?
Ik ben wat makkelijk en maak me niet snel druk. Als ik ergens geen zin in heb, kan het gerust even wachten. Daarnaast ben ik een avondmens en kan ik slecht uit mijn bed komen, vooral in de winter.

17 Waar ga je graag naartoe op vakantie?
De enige reis ver weg was een vrijgezellenreis naar Guernsey eiland.

18 Wat is je favoriete wintersport?
Helemaal niks.

19 Wat moet er meteen veranderen in Nederland?
Het gebruik van dierlijke mest moet op waarde worden geschat. De overheid moet toekomst gaan bieden aan de agrarische sector. De laatste jaren worden we slecht bestuurd door een te idealistisch kabinet.

20 Wat zou je als zomerwens willen uitspreken?
Ik wens iedereen een goeie oogst, vooral na de natte start van dit voorjaar. Daarnaast een mooie toekomst voor de agrarische sector met het nieuwe kabinet en dat die zich positief gaat inzetten voor de melkveehouderij.

20

vragen aan ...

Willem van Hemert

Melkveehouder en bekend van Boer zoekt vrouw

De vraag van Willem aan de volgende persoon in deze rubriek:
Wat denk je dat melkveehouders in Nederland het meeste nodig hebben?

Update Convenant Dierwaardige Veehouderij en Wijziging Wet Dieren

We hebben u al een paar keer geïnformeerd over het Convenant Dierwaardige Veehouderij (CDV) en het wetgevingsproces dat er min of meer parallel aan loopt. Ook nu proberen we u mee te nemen in de ontwikkelingen van dit proces.

In de afgelopen maanden is er weer veel gebeurd. Niet zozeer binnen het convenant, want dat is, zoals in de Koebont van december beschreven, eind vorig jaar op de pauzeknop gegaan, in afwachting van het wetgevingsproces en de vorming van een nieuw kabinet. Dat betekent niet dat er niets is gebeurd, want er wordt nog wel maandelijks vergaderd door de hoofdtafel en ook werkt de WUR door aan de sociale impactanalyses.

Maar de focus lag de laatste tijd vooral op het wetgevingsproces. Begin maart heeft minister Adema een contourenbrief naar de Tweede Kamer gestuurd. In deze brief schetste de minister hoe hij het vervolg van het wetgevingsproces voor zich zag. Dierenwelzijn en dierwaardigheid zijn beladen onderwerpen in de Tweede Kamer. Veel politieke partijen hebben grote ambities. De minister deed met deze brief een poging om een meerderheid van de Tweede Kamer mee te krijgen in het vervangen van Amendement Vestering door gedragsbehoeftes te verankeren in de wet en deze later concreet te maken met lagere wetgeving.

De minister schetste drie lijnen, kort samengevat komt het bij melkvee op onderstaande neer:

1. Kortetermijnmaatregelen die makkelijk in te zetten zijn en waar de sectoren (volgens Adema) zonder (financiële) ondersteuning aan kunnen voldoen (bv. kalveren 4 weken op melkveebedrijf, verbod op individuele huisvesting van kalveren vanaf 7 dagen oud, alle kalveren drinken met een speen). De minister heeft een schema gemaakt waarin staat dat deze maatregelen vanaf 2026 wettelijk verplicht zullen worden.
2. Maatregelen die ingrijpend zijn en niet ingevoerd kunnen worden zonder financiële ondersteuning en werkende vergunningverlening (bv. 1 koe per ligbox, 1 vreetplek per koe, verbod grupstallen). De minister stelt voor dit door te schuiven naar een volgend kabinet.
3. Visie 2040, waarin wordt geschetst dat koeien in stabiele koppels gehouden zouden moeten worden in stallen met meer ruimte per koe en dat het kalf (langer) bij de koe moet blijven.

Hoewel een aantal van de maatregelen onder nummer 1 al best ingrijpend zijn, ontstond er veel discussie in de Tweede Kamer of het voorstel van de minister wel ambitieus genoeg was. Vooral van de PVV was onduidelijk welke koers zij zouden gaan varen, terwijl het de grootste partij met een doorslaggevende stem is geworden. Daar hebben we als NMV dan ook onze lobby op gericht, we hebben de nieuwe landbouwoordvoerder maximaal benaderd en geïnformeerd.

Ondertussen werd in de Tweede Kamer door VVD en D66 gewerkt aan een amendement op de voorgestelde wetwijziging van de minister met als doel het voorstel ambitieuzer te maken, zodat ook progressievere partijen (zoals PVV op dit dossier) ermee in zouden stemmen. Dat is gelukt en het oude amendement van de Partij voor de Dieren is nu geschrapt uit de wet. Daar mogen we gerust blij mee zijn, anders was het vanaf 1 juli dit jaar volstrekt onduidelijk geworden wat wel en niet zou worden toegestaan,

en waren sowieso per die datum alle ingrepen zoals bijvoorbeeld onthoornen verboden geworden.

Is dan nu alles opgelost?

Nee, zeker niet. Om te beginnen moet de wetwijziging nog door de Eerste Kamer worden bekrachtigd. Als het goed is, is dat bij het verschijnen van deze Koebont reeds gebeurd. Daarnaast is de wet dan wel gewijzigd, maar moet de lagere wetgeving nog worden ingevuld. Het amendement van VVD en D66 heeft het ministerie van LNV de opdracht meegegeven om binnen een jaar na inwerkingtreding van de wetwijziging het concept van de lagere wetgeving naar de Tweede Kamer te sturen. Ook staan er extra bepalingen in de geamendeerde wettekst, bijvoorbeeld dat de lagere wetgeving zich moet richten op het bereiken van een dierwaardige veehouderij, uiterlijk in 2040. Gelukkig staat er ook in dat maatregelen aan moeten sluiten op investeringsritme en uitgesteld kunnen worden omdat veehouders een verdienmodel moeten houden. Om een jaar na inwerkingtreding (waarschijnlijk wordt dat 1 juli 2025) de lagere wetgeving naar de Tweede Kamer te kunnen sturen moet de tekst feitelijk dit najaar nog af zijn. Er moeten namelijk nog allerlei procedures doorlopen worden zoals een agrottoets, langs de Raad van State en een notificatie in de EU.

Waar zitten de moeilijkheden?

De Wet Dieren is de plek waar voorschriften worden opgenomen over wat we wel en niet met dieren mogen doen en hoe ze gehouden moeten worden. Maar er kunnen geen bepalingen in worden opgenomen aan wat voor randvoorwaarden er voldaan moet worden om een maatregel in te voeren. Deze randvoorwaarden kunnen hoogstens in de toelichting van de wet benoemd worden, maar zijn dan niet juridisch afdwingbaar. Dat is een enorm risico omdat we niet weten hoe de wereld er over 10 tot 15 jaar uitziet, maar de Tweede Kamer heeft nu wel besloten dat we wettelijk moeten gaan vastleggen hoe we onze dieren tegen die tijd houden (mits investeringsritme en verdienmodel). Dat terwijl een vergunning voor een proefstal op dit moment al een onmogelijke horde lijkt. Er moet dus iets worden verzonnen zodat er niet allerlei onmogelijke regels ingevoerd gaan worden die niet uitvoerbaar zijn en bijvoorbeeld veel verder gaan dan in de rest van (West-) Europa en onze sector financieel om zeep helpen. Binnen het convenant wordt de mogelijkheid onderzocht om een autoriteit op te richten die in de gaten houdt hoe het met de markt zit, het gelijke speelveld, de vergunningverlening, enz. Dat zou kunnen naar voorbeeld van hoe het werkt met antibiotica. De scope van dit vraagstuk is echter veel groter en ingewikkelder. Daarnaast brengt ook het oprichten van een autoriteit risico's, vragen en kosten met zich mee. Hoe borg je bijvoorbeeld dat de autoriteit door de juiste bestuurders en experts bevolkt wordt en niet gekaapt wordt door andersdenkenden?

Wat is eigenlijk de toegevoegde waarde van het CDV als er toch al wetgeving komt?

Dat is een goede vraag. Daar worstelen we allemaal wel eens mee. Het convenant is in het vorige regeerakkoord bedacht om invulling te geven aan wetgeving die er reeds grotendeels is. Echter, een convenant biedt ook kansen. Ten eerste biedt een convenant de mogelijkheid om afspraken te maken over financiering en andere randvoorwaarden als vergunningen en gelijk speelveld. Ten tweede, en dat is onze inzet, komt er een samenspel tussen een mogelijk convenant en de invulling van de wetgeving. Te veel wet-

geving beperkt ons ondernemerschap enorm. En bemoeilijkt het zeker om de meerkosten uit de markt terug te verdienen. De inzet is dus het minimaliseren van de wetgeving en maximaal inzetten op doelvoorschriften, die vervolgens onder andere verwijzen naar de afspraken binnen het convenant.

Om dat op een eenduidige manier te doen, en om LNV en politiek ervan te overtuigen, is het nodig dat alle convenantpartners ongeveer dezelfde boodschap uitdragen. Om effectief te lobbyen op werkbare regelgeving kan het behulpzaam zijn om dat samen met bijvoorbeeld de Dierenbescherming (een belangrijke partij binnen het convenant) te doen. Tot nu toe zijn we echter nog niet tot gezamenlijke plannen gekomen. De gesprekken zijn wel weer

opgepakt en verlopen constructief.

Wat nog een groot vraagteken is, is wat de lijn van het nieuwe kabinet wordt. Het hoofdlijnenakkoord spreekt ambities uit over stappen naar een meer dierwaardige veehouderij. Maar deze ambities kennen geen nadere financiële onderbouwing. Er zullen snel na de installatie van een nieuw kabinet gesprekken met minister Wiersma moeten komen om te ontdekken wat haar ideeën zijn en te bepalen wat onze inzet wordt.

De inzet van NMV is en blijft: extra eisen op dierwaardigheid en dierenwelzijn zijn bespreekbaar mits de rekening niet voor de veehouder is, er geen concessies worden gedaan op diergezondheid en veiligheid op het erf serieus wordt genomen.

Blauwtong vaccins

Demissionair landbouwminister Piet Adema heeft inmiddels drie vaccins tegen blauwtong goedgekeurd. Syvazul BTV 3 van fabrikant Laboratorios Syva, Bultavo 3 van fabrikant Boehringer Ingelheim en Bluevac-3 van fabrikant Kernfarm/CZ Vaccines zijn de vaccins die deze toestemming hebben gekregen. Experts van de WUR verwachten op basis van ervaringen niet eerder dan eind juni of zelfs juli/augustus een landelijke opleving van het blauwtongvirus.

Minister Adema heeft tot toelating van de vaccins besloten na een positief advies van het Bureau Diergeneesmiddelen van het agentschap College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (aCBG) en de Commissie toelating diergeneesmiddelen. Minister Adema zegt hierover: 'De komst van deze vaccins geeft nog meer zekerheid aan de houders van dieren dat ze op korte termijn hun dieren kunnen vaccineren. Dit geeft hoop dat de houders na een vreselijke periode in 2023 nu een rustige zomer tegemoet kunnen gaan. Ik ben dankbaar voor het harde werk van de farmaceuten, de beoordelingsautoriteiten en mijn ministerie waardoor we zo snel drie veilige vaccins voor houders te bieden hebben.'

Veiligheid en werkzaamheid vaccins

Op verzoek van de minister van LNV is er bij deze vaccins gebruik gemaakt van een versnelde beoordeling, zodat de vaccins zo snel mogelijk beschikbaar konden komen voor de Nederlandse markt. De minister vervolgt: 'De toestemming voor gebruik wordt alleen gegeven zodra er voldoende informatie beschikbaar is over de werkzaamheid, veiligheid en kwaliteit. Door de goede afstemming tussen de farmaceut, Bureau Diergeneesmiddelen van het aCBG en het ministerie van LNV zijn er in korte tijd drie vaccins beschikbaar.'

Beschikbaarheid vaccins

De komst van deze vaccins haalt eventuele twijfels weg over de vraag of er ook voldoende vaccins komen voor rundvee. Van vaccin Syvazul BTV 3 is vanaf 3 mei minimaal 2 miljoen doses beschikbaar. De verwachting is dat vanaf halverwege juni 1,3 miljoen doses van Bultavo 3 beschikbaar zal zijn. En van Bluevac-3 zijn vanaf 27 mei 2 miljoen doses beschikbaar. De beschikbaarheid van drie vaccins kan eventueel een rol gaan spelen in het prijsniveau van de vaccins door de ontstane concurrentie. De sector heeft, mede op basis van de adviezen van de Deskundigengroep Dierziekten, een

strategie opgesteld om de vaccins te verdelen. De vaccins worden geleverd aan de groothandel waar dierenartsen deze kunnen kopen, die vervolgens een afspraak inplannen met de dierhouders om te vaccineren.

Alle drie vaccins zijn beschikbaar voor zowel schapen als runderen. Van de vaccins Syvazul BTV 3 en Bultavo 3 is voor schapen één dosis nodig en voor runderen twee. Van Bluevac-3 zijn twee doses nodig voor zowel schapen als runderen.

Overleg met uw dierenarts

Uit eerdere uitbraken is gebleken dat vaccinatie tegen blauwtong zeer effectief is om een nieuwe uitbraak een halt toe te roepen en de ziektelast en impact voor dieren en veehouders te verlagen. Inzet van vaccins is maatwerk. Overleg daarom samen met uw eigen bedrijfsdierenarts over de voors en tegens van vaccinatie en maak samen een risicoanalyse om tot een keuze te komen.

Agrarische veehouder A. van Oosterom VOF
Knockengen Utrecht

Compagnons Arie van Oosterom en Koos Cromwijk hebben afgelopen voorjaar het moeilijke besluit genomen om hun melkveehouderij te beëindigen

‘Onze droom is uiteengespat’

Koos Cromwijk

In april verlieten de koeien van compagnons Koos Cromwijk en Arie van Oosterom het bedrijf in Knockengen. Het voelt nu even alsof het vakantie is, want de hele structuur is weg. De structuur waaraan ze gewend waren omdat de koeien gemolken moesten worden. Maar dat hoeft niet meer. Ze willen niet de hele dag in de tuinstoel zitten met een biertje in de hand, maar moeten zichzelf een nieuw ritme aanleren. De redactie van Koebont sprak hierover met Koos.

‘We hadden een droom, maar die is uiteengespat. Sinds 2015 was het erop of eronder. Wij konden gelukkig zelf de keuze maken, maar bij heel veel bedrijven gaat de klap nog komen door het verlies van derogatie’, begint Koos. In 2013 ging hij in maatschap met buurman Arie van Oosterom. Toen werden er 40-45 koeien gemolken. In datzelfde jaar maakte MOB al bezwaar op de NB-vergunning. In 2014 werd 17 ha grond gekocht en werd de vergunning aangevraagd voor een nieuwe stal, maar die kwam pas in juli 2015.

‘Er werd een stal gebouwd voor 120 koeien, dat konden we volgens de bank financieel aan. In januari 2016 was de stal klaar en in december van hetzelfde jaar zat die vol. Toen kwam reductiejaar 2017: we

kregen fosfaatrechten voor 60 koeien en in december moesten we zijn afgeschaald naar het aantal koeien dat we hadden op 2 juli 2015. We spanden een rechtszaak aan tegen de Staat vanwege de knelgevallenregeling. In eerste instantie kwamen we daarvoor in aanmerking, maar in hoger beroep kreeg de Staat helaas gelijk. Begin 2017 hadden we wel wat koeien verkocht, maar vanwege de rechtszaak waren we daar natuurlijk mee gestopt. Volgens de minister moesten we toch aan de reductie aantallen voldoen. De uitspraak was in september, dus van mei tot oktober hadden we, achteraf gezien, te veel koeien. De Staat legde ons daarvoor een boete op van € 40.000,00. Dat werd ingehouden op het melkgeld, dat hadden die ratten goed geregeld. In januari 2018 hadden we nog

70 melkkoeien over zonder jongvee. Toen hebben we direct fosfaatrechten gekocht, het jongvee uitbesteed en teruggegaan naar 95 melkkoeien', schetst Koos die situatie.

Derogatieverlies

In 2022 begon het derogatieverlies op te spelen. 'Toen zijn we echt geschrokken: we hadden 3 ton uitgegeven aan fosfaatrechten en dan gaat de derogatie eraf. Op dat moment hebben we het besluit genomen om te stoppen. Dat was in de weken voor Stroe.' In een filmpje uitte Koos toen zijn zorgen over de beroerde vooruitzichten in de melkveesector. Dat filmpje kwam in de Tweede Kamer terecht en daarna werd Koos overal gevraagd om de problemen toe te lichten. 'We zouden met de boekhouder in gesprek gaan over verkopen, maar door de pers kwam ik overal en nergens en uiteindelijk durfde ik geen beslissing te nemen', licht Koos toe. 'Wat heb je nog te strijden als je het zelf niet meer voelt? Als je geen boerderij meer hebt? Eind 2022 besloten we om minder koeien te houden. We verkochten 20% van de fosfaatrechten en op het erf verrees een dagbesteding. Voor ons was de vraag: als de dagbesteding rendabel is, moet die dan het gat bij het melkvee opvullen? Begin dit jaar sloten we een extra lening af bij een particulier. Maar de onrust bleef. Want ik worstelde al een hele tijd met de vraag: ben ik niet veel te veel weggeweest in de afgelopen jaren? Daarom hebben we met de boekhouder een rekensom gemaakt: wat er was gebeurd als we technisch top gedraaid hadden? De conclusie was dat het dan nog nauwelijks haalbare kaart was geweest. Dat gaf rust en daarom hebben we besloten om te stoppen. Dat ging heel snel, want twee weken na die beslissing waren de koeien al weg'.

De afwikkeling met de bank komt nog. Zij zeggen: 'Dat is een hele beslissing. Hoe hadden jullie het in de gedachten met de financiële afwikkeling?' Koos zegt: 'Een deel van de grond moeten we verkopen om de schulden bij de bank af te lossen. Als je financieel onafhankelijk bent, kun je waarschijnlijk andere keuzes maken omdat de druk weg is. Wij moeten verkopen wat nodig is en dan kijken of er een vorm van ondernemerschap in een nieuw jasje mogelijk is'.

Inmiddels is er gras op stam verkocht, waarschijnlijk wordt er in de toekomst jongvee opgefokt en er wordt gekeken of er bv. vleesvee kan worden gehouden. Daarnaast wordt de zorgtak verder ontwikkeld en/of uitgebreid.

'Tussen het moment dat we het besluit namen om te stoppen totdat de eerste

koeien weggingen zat maar twee weken. Dat was echt een hele nare periode, alsof er een sterfgeval in de familie was. Toen de koeien vertrokken was het raar. Maar ik heb er geen moeite mee om in de lege stal te zijn, omdat ik denk dat het niet definitief is. In de toekomst komt er vast weer (vlees)vee in de stal. Gelukkig hebben we zelf de beslissing kunnen nemen. Voor iedereen is de verwerking anders, geen situatie is vergelijkbaar', zegt Koos.

Peinzend gaat hij verder: 'Natuurlijk verwijt ik het mezelf dat ik veel weg ben geweest, maar ik voelde me zó verantwoordelijk om te knokken voor de sector, dat kón voor mijn gevoel niet anders. Maar elk uur dat je weg bent voor een ander doel kan je thuis niet werken aan de technische resultaten. Wat als ik gewoon thuis was gebleven? De conclusie is dat het dan nog steeds niet genoeg was geweest.'

We moeten kijken of er ondernemerschap in een ander jasje mogelijk is

Naast ons zijn er veel meer bedrijven die in de problemen zitten! Veel meer dan we weten. Advies voor de sector is om de rekensom voor jezelf te maken op financieel gebied: wat gebeurt er als de derogatie weg is? Wat verdien ik dan nog? Kijk realistisch naar de cijfers.

'Als je nu al inziet dat het geen haalbare kaart is, waarom zou je dan nu niet veranderen? Maak tijdig een plan voor de toekomst over hoe je dat gaat overleven. Als boeren en ondernemers zijn we allemaal zo druk op ons eigen eilandje. Neem de tijd om van je erf af te komen, want we moeten blijven strijden tegen de nitwits uit de stad met hun groene onrealistische idealen. Die laten we toch onze bedrijven niet afpakken? Daarom moeten we (blijven) samenwerken!'

Emotionele druk

'Natuurlijk voelden wij ook de emotionele druk om door te gaan met het bedrijf. Stoppen omdat het niet meer gaat geeft een enorme belasting, ook door reacties

vanuit de buitenwereld. Als agrarische sector zitten we vaak al generaties lang gebonden aan de plek en de grond. Dat maakt een beslissing extra lastig. De druk om door te gaan speelt bij elke ondernemer. Zeker zit er ook bij ons schaamte door vragen als: wat als we andere keuzes hadden gemaakt? We hebben alles op een rijtje gezet en de conclusie blijft: het kon niet anders, we moesten stoppen. Het positieve nieuws is wel dat we zelf de beslissing konden nemen, hoe pijnlijk ook. De uitzichtloosheid van het bedrijf is nu niet langer het belangrijkste thema in de gesprekken tussen ons. We kunnen blijven wonen op dezelfde prachtige plek en het allerbelangrijkste is toch echt dat het goed gaat met ons eigen gezin!'

Kijk naar wat je wel hebt

'Tegen een zaal vol boeren hoef je niet te beginnen over het landbouwbeleid in Nederland, dat weten we allemaal wel. Er is veel psychische nood door het beleid van de laatste jaren. We moeten in deze zware tijden nog beter op elkaar letten. Een boer is zo goed in het kijken naar wat er mis gaat, om te blijven ronddraaien in die negatieve gedachten. Daar doe ik zelf ook aan mee. Juist die negatieve kant is ontzettend zwaar. Vraag jezelf af waar je wél energie van krijgt en kies ervoor om dat te gaan doen. Kijk naar wat je wel hebt!'

'De last die we op onze schouders dragen is zwaar. Tegen familie of burens vertellen dat het moeilijk gaat is een ingewikkeld proces en vergt veel moed. Maar DOE het! Niemand hoeft zijn of haar eigen zorgen alleen te dragen, die last is (soms) te zwaar.'

'Een aantal jaren geleden heb ik tegen tegen minister van der Wal gezegd dat zij maar aan mijn kinderen moet vertellen dat ons bedrijf geen toekomst meer heeft. Aan de Utrechtse gedeputeerde heb ik gevraagd hoe ze dat gaat doen met de € 280 miljoen voor de provincie. Naast het geven van vage antwoorden is er nog weinig totniks gebeurd.'

Koos sluit af met: 'Het is erg dat de koeien weg zijn, maar we hebben er altijd wel wat rekening mee gehouden. Gelukkig hebben we er een andere tak bij, we behouden het erf en het grootste deel van onze grond. Als we langer door hadden gemodderd was het perspectief waarschijnlijk een rijtjeshuis in het dorp geworden. Al is het aan de andere kant soms zelfs beter om ergens anders te gaan wonen en leven omdat je dan niet elke dag de lege stallen hoeft te zien. Ondernemen is keuzes maken. Zelfs stoppen is een manier van ondernemen. Al hebben we dat gedaan met heel veel pijn in ons hart.'

NMV RONDJE REGIO

Marius Kesteloo

REGIO Noord-Holland

Marius Kesteloo
woont samen met
Petra Waaijers
in Venhuizen

Het bedrijf is onlangs
overgenomen door zoon Mark

Landelijk bestuurslid
sinds 1994

Eigenlijk had Marius Kesteloo hele andere plannen in het leven: in 1999 werden zowel de koeien als het quatum verkocht en zou het gezin emigreren naar Amerika. Het land was verhuurd, mest werd aangevoerd en het gras werd verkocht aan de grasdrogerij. Uiteindelijk ging de emigratie niet door omdat Marius zo gefocust was op uitsluitend het bedrijfsmatige deel, dat er voorbij was gegaan aan de sociale gevolgen van vertrek. Het bedrijf was nog niet verkocht, er werd een ligboxenstal gebouwd en na 4 jaar kwamen er weer koeien op het bedrijf. Momenteel worden er tussen de 70 en 80 koeien gemolken op een perceel van ruim 60 hectare.

Historie

In 1994 togen er vanuit een groot deel van het land 450 kritische mensen uit de sector naar twee bijeenkomsten in Noord-Holland. Mensen die vonden dat het anders moest. De grote opkomst en de daaruit voortvloeiende strijd lust waren aanleiding om NMV op te richten. Marius is daar vanaf de oprichting bij betrokken geweest. Het provinciale bestuur bestaat uit acht bestuursleden, waaronder een aantal jonge mensen. Als er slechts één jongere in zo'n regiobestuur zit, dan is de lol er voor hem of haar er vaak snel af. Door hen zelf te laten zoeken naar een medebestuurder wordt de betrokkenheid veel groter.

Belangenbehartigers

NMV is nog steeds van levensbelang. Samen moeten we ervoor waken dat de verdeeldheid in de sector, ook tussen de verschillende belangenbehartigers, de boel niet laat vergaan. Er is keuze uit wel tien belangenbehartigers waar je lid van kan zijn. Voor het bestaansrecht van de agrarische sector is het enorm belangrijk dat we ons laten horen. Bij gesprekken met de andere belangenbehartigers is het stempel van NMV steeds heel belangrijk en laten we een duidelijk ander geluid horen op heel veel onderdelen. We zijn geen jaknikkers en zetten de hakken in het zand. LTO ligt deels aan het financiële infuus met het aanboren van heel veel projecten, daardoor hebben de LTO-beleidsmedewerkers heel veel invloed. Die mensen ambiëren vaak meer dan LTO en als je hogerop wilt, dan moet je in je vorige baan niet tegen de schenen geschopt hebben...

Noord-Holland

Van origine is Noord-Holland een extensieve provincie qua veedichtheid, maar inmiddels wordt ook hier mest afgevoerd. De grondsoort gaat van schrale zandgrond langs de duinen naar veenweidegebied en een heel gebied met klei. Kleigrond geeft relatief weinig problemen, ook omdat het verdienmodel deels in de tweede tak zit

door landverhuur voor o.a. tulpenteelt. De vernatting bij veenweidegebieden daarentegen wordt met zorg tegemoet gezien in de provincie.

In het Noord-Hollands collectief zijn de agrarische partijen nog actief in overleg met de provincie over zaken als stikstof, PAS-melders, interimers en niet-melders én over de toekomst van de agrarische sector. De provincie weet het zelf ook niet en komt al zeker niet met oplossingen. Er gebeurt niets omdat de geldstromen vanuit de landelijke overheid niet vrijkomen. Vlakbij Amsterdam heeft Schiphol een aantal agrarische bedrijven opgekocht, waarbij groene stikstof wordt vervangen door grijze stikstof. Daar werkt de overheid met gemak aan mee, maar PAS-melders oplossen? Nee, dat laten ze gewoon liggen.

Speerpunten

Vanaf begin tachtiger jaren is het aantal dieren in de melkveehouderij gehalveerd en over veevoeding, veehouderij en voerefficiëntie hebben we in de afgelopen decennia een enorme kennis vergaard. Hoe is het dan mogelijk dat er nu weer van ons verwacht wordt dat we moeten inleveren, terwijl we al zoveel en zolang geleverd hebben? Terwijl andere partijen nog niks gedaan hebben? Vegetariërs en veganisten verkondigen dat hun manier van leven de wereld gaat redden. Wij kunnen definitief onderbouwen dat dat niet klopt en dat er grote problemen ontstaan met de wereldvoedselvoorziening als het die kant opgaat. Als agrarische sector hebben we inkomenssteun nodig omdat niemand ooit voor deze prijs en voor de onderliggende kostprijs kan produceren. Met een eerlijke prijs zou dat niet nodig zijn. Een ander probleem in de provincie is dat we veel last hebben van ganzen die komen foerageren. En tot slot: de groene bankenstrategie is landelijk een heel groot probleem voor de veehouderij. Overnames gaan niet door omdat de bank niet meewerkt. Alleen als je gaat extensiveren kun je nog een lening afsluiten, maar dat levert geen enkel rendement op met de huidige grondprijzen.

Er zijn heel veel zaken die onze aandacht vereisen, maar dat kunnen we qua bemaning niet rondzetten en dat sloopt het bestuur. Daarom moeten we ons beperken tot de hoofdzaken. Gelukkig staan er steeds weer goede bestuurders op die beschikken over heel veel kennis, kunde en bestuurlijke kwaliteiten. Hard vergaderen mag, maar om aan tafel te blijven moet je je wel blijven gedragen en daarbij is kritisch blijven wel een kunst. De boodschap die we willen brengen moeten we goed verpakken en dat doen we het beste met een strikje eromheen!

Door alle drukte rondom landbouwakkoorden, mestcrisis en derogatieverlies zijn de onderwerpen waar commissie Leefomgeving zich mee bezighoudt wat onderbelicht geweest de laatste tijd. Onderwerpen die officieel op het bordje liggen van onze commissie zijn biodiversiteit, klimaat, flora- en faunabeheer en -schade, jacht, BOR, pacht, GLB en veiligheid op het erf. Eerder was bijvoorbeeld de invoer van de kentekenverplichting onderwerp van de commissie, totdat deze een voldongen feit was. Al deze onderwerpen waren ooit randvoorwaarden, toen heette het dan ook commissie randvoorwaarden. Ondertussen hebben meerdere van deze randvoorwaarden zich richting hoofdoorwaarden ontwikkeld. De afgelopen tijd heeft de commissie zich het meest beziggehouden met de wolf, gezansschade en het GLB.

GLB

Een heleboel boeren hebben het afgelopen jaar van alles uit de kast gehaald om binnen het GLB 'goud, zilver of brons' te halen om vervolgens in het nieuwe GLB afgekocht te worden met een lagere vergoeding dan hiervoor afgesproken was. Onze reactie daarop heeft u kunnen lezen in de ledenberichten en in de vorige Koebont. We proberen met betrekking tot het GLB zo goed mogelijk op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen en daar niet alleen onze leden van op de hoogte te houden, maar ook te adviseren. Daarnaast reageren we op deze misstanden richting de meest betrokken overheden LNV en RVO.

Wolf

Daarnaast natuurlijk tegenwoordig als hot item: de wolf. Wat ons betreft hoort de wolf niet thuis in Nederland. Het narratief dat inmiddels overal doorklinkt 'hij is hier nu eenmaal en gaat niet meer weg', bestrijden wij ten zeerste. Het is een prachtig dier, maar Nederland is te klein. Dat er mensen zijn die denken dat samenleven met de wolf mogelijk is op deze oppervlakte geeft wel weer aan hoe ver men tegenwoordig afstaat van de natuur.

In de vorige Koebont heeft u kunnen lezen over het WOB-team en hun activiteiten. Zij hebben een groot aantal WOO-verzoeken gedaan met betrekking tot de wolf en de introductie en verspreiding van de wolf. Door het geven van een presentatie aan ons en enkele regionale politici hebben

zij zeer veel inzicht gegeven over hoe die wereld reilt en zeilt. Hoewel er helaas geen keiharde feiten boven tafel zijn gekomen, gaf het wel goed aan welke krachten er spelen in de 'belangenbehartiging voor de wolf' en hoe geraffineerd deze beweging te werk gaat. Tijdens deze presentatie is ontzettend veel informatie gedeeld met ons en de commissie is zich nu aan het beraden over hoe wij zelf verder stappen kunnen ondernemen om invulling te geven aan het tegenwicht.

Zelf DNA laten afnemen

Wat we op korte termijn al kunnen doen is dit: laat, indien uw dieren worden getroffen door een wolvenaanval, ook altijd zelf DNA afnemen door uw eigen dierenarts. Dit DNA moet worden opgestuurd naar een ander lab als BIJ12 gebruikt (naam bekend bij de commissie). Dit om uiteindelijk zowel hybridisatie als het uitzetten van de wolf te kunnen aantonen. Verder kunt u niet alleen de getroffen dieren, maar ook de uren die u heeft gemaakt rondom de wolvenaanval en het aanvragen van de schadevergoeding declareren. Dit is al door meerdere schapenhouders met succes toegepast en is wat ons betreft ook niet meer dan logisch. Voor het vervolg op deze actie houden we contact met deze organisatie en we hopen er nog meer uit te kunnen halen.

Commissieleden gevraagd

De commissie Leefomgeving heeft een heel divers scala aan onderwerpen en heeft op verschillende manieren en niveaus inbreng bij overheden en organisaties. Wat we nog goed kunnen gebruiken, zijn mensen die in de commissie komen en meedenken over deze onderwerpen. Heeft u interesse en/of expertise in een of meerdere van de onderwerpen die we in de commissie behandelen? Bel/app/mail met een commissielid voor meer informatie!

De commissieleden zijn: Lammert van Dijk, Henk van Egmond, Marius Kesteloo, Marion Logtenberg, Gertrud Portegies, Dirk-Jan Schoonman, Mieke Smits, Sjoerd de Vries en Herman Zonderland.

Heb je interesse in een ander thema: Zuivel, Mest-Water, Dier of Communicatie en wil je meedenken met NMV? Stuur dan een mailtje naar info@nmv.nu en vergader een keer mee!

Uit de commissie

Commissie Leefomgeving

In elke editie brengt een van de commissies binnen NMV u op de hoogte van de zaken waar ze de laatste tijd mee bezig zijn geweest en wat belangrijk is voor u als lid om te weten

Weerbaar worden, daar gaat het om

Door Klaas Dijkstra, Zest marketing

Verscheidende sectoren waarin dieren centraal staan zijn de afgelopen jaren ongewild onderwerp geworden van een heftige maatschappelijke discussie. Hierbij kan gedacht worden aan de varkens- en kippensector, de jacht, de sportvisserij, het circus en pelsdierfokkerijen. Goede doelen, zoals Wakker Dier, Faunabeheer, Animal Rights, Dier&Recht, Varkens in Nood en de Dierenbescherming, hebben zich opgeworpen als belangenbehartigers van deze dieren. Ook de Partij voor de Dieren is zeer actief in deze maatschappelijke discussie.

Plotseling kan een sector dus onderwerp worden van een maatschappelijke discussie met voor- en tegenstanders, wat vaak in de media wordt uitgevochten. Een hobby of broodwinning kan ineens een prangende kwestie worden. Van boeren met varkens, kippen of pelsdieren is de stap naar melkveehouders klein. De afgelopen jaren hebben melkveehouders ook ervaren wat het betekent om geconfronteerd te worden met (politieke) tegenstanders en zelfs activisme. En hoe afschuwelijk is het om te zien dat de eigen sector op TV verschijnt met een spotje getiteld 'Red de melkoe'?

De afgelopen twee jaar heb ik door het hele land vele lezingen gegeven over de invloed van goede doelen en activisme op de agrarische- en diergereleerde wereld. Inmiddels heb ik 160 lezingen gegeven, wat aangeeft dat dit onderwerp sterk in de belangstelling staat. In deze lezingen leg ik ook uit wat wij daartegenover moeten stellen. Ik spreek onder andere voor jagers, sportvissers, bijenhouders, paardenhouders, varkens- en kippenboeren en de vleessector. Deze lezingen worden nog steeds stevast als eye-openers ervaren. Niet alleen de leden geven dit aan na een lezing, maar ook bestuurders van grote en kleine belangenbehartigers ervaren mijn lezingen als eye-openers. Dit is opmerkelijk, gezien de enorme impact die activistische organisaties de afgelopen jaren op de agri- en foodsectoren hebben gehad. De agri- en foodsectoren zijn zich dus nog steeds onvoldoende bewust van de krachten waarmee ze te maken hebben en hoe die wereld werkt.

Maar hoe ziet onze manier van werken eruit ten opzichte van goede doelen en activistische organisaties? Laat ik direct maar met de deur in huis vallen: wij boeren hebben een achterstand van 25 jaar op deze organisaties. U leest het goed: 25 jaar! In de jaren '90 werkte ik voor organisaties zoals de Dierenbescherming, Bont voor Dieren, WSPA en Wakker Dier. Ik ondersteunde deze organisaties met fondsenwervende acties en impactcampagnes. In deze periode begonnen de goede doelen met een grote professionaliseringsslag, wat naar nu blijkt, met grote gevolgen in de jaren daarna voor de agri- en foodsectoren. In de afgelopen 25 jaar hebben goede doelen zich professioneel onderscheiden ten opzichte van de agri- en foodsectoren op de volgende thema's: samenwerking, continue educatie en fondsenwerving. Deze ontwikkeling is helaas aan de agri- en foodsectoren voorbijgegaan.

Rond het jaar 2000 begonnen goede doelen structureel samen te werken omdat ze het voor 80% met elkaar eens waren. Ze realiseerden zich dat ze gezamenlijk hun doelen beter konden bereiken. In de agri- en foodsectoren werken we vaker niet dan wel samen omdat we het voor 20% oneens zijn. Goede doelen presenteren een verenigd front, terwijl wij dat eigenlijk niet doen. Hierdoor hebben zij effectieve samenwerkingsverbanden, zoals de Dierencoalitie en de Groene 11. Deze samenwerkingsverbanden liggen elke maandagmorgen boven op de stapel in het commu-

nicatieoverleg van de minister van Landbouw en de ambtenaren. De grote vraag is: liggen wij elke maandagmorgen ook op deze stapel? Het antwoord is helaas 'nee'. Velen in de agri- en foodsectoren kennen het bestaan van deze samenwerkingsverbanden niet eens. En als je ze niet kent, kun je er ook niets tegenover zetten.

Goede doelen hebben sinds eind jaren negentig een uitgebreid systeem van opleidingen opgezet voor marketing en communicatie. Educatie is een continu proces in de wereld van goede doelen, met vakopleidingen, een HBO-opleiding voor fondsenwerpers en campagnes, workshops, beurzen, congressen, kennissessies, Webinars en masterclasses. Specialisten worden letterlijk vanuit de hele wereld ingevlogen. Deze educatie heeft ervoor gezorgd dat in de goede doelen sector topmarketeers en topcommunicatie-mensen rondlopen. Wat misschien nog wel belangrijker is, is dat goede doelen continu kennis met elkaar delen en elkaar hierdoor sterker maken. Dit resulteert in een ongekennde impact van hun campagnes. De agri- en foodsectoren beschikken niet over een dergelijk netwerk.

Goede doelen zijn meesters in fondsenwerving, waardoor ze substantiële budgetten voor campagnes hebben. Deze campagnes gaan vaak ten koste van de agri- en foodsectoren. De goede doelen die aangesloten zijn bij Goede Doelen Nederland werven alleen al op het thema dieren 217 miljoen euro per jaar en voor klimaat en milieu 279 miljoen. Kortom, een slordige 496 miljoen euro. Dit geld gaat naar tientallen organisaties. Een relatief kleine organisatie als Wakker Dier heeft bv. een jaarlijks campagnebudget van 2,5 miljoen euro, aangevuld met een half miljoen euro per jaar van de Postcodeloterij. De gemiddelde belangenbehartiger in de agri- en foodsectoren komt daar in de verste verte niet bij in de buurt.

Dit alles toont aan dat de agri- en foodsectoren aanzienlijke stappen moeten zetten om de professionaliteit en effectiviteit te verbeteren. Met de zeer waarschijnlijke komst van een meer agrarisch gezinde politieke wind in Nederland en de EU, ontstaat er een moment om in de schijnbare 'luwte' de agri- en foodsectoren stap voor stap weerbaarder te maken. Oftewel, onze sector weerbaar maken voor een periode waarin minder pro-agrarisch gezinde partijen weer de boventoon gaan voeren en vrij spel hebben. Het is en blijft tenslotte een golfbeweging. Pak dit momentum, anders staan we over vier jaar weer voor dezelfde dilemma's.

En de leden van agrarische belangenbehartigers willen ook niets anders. Ik heb de afgelopen jaren vele ledenonderzoeken uitgevoerd in de agrarische- en diergereleerde sectoren. De uitkomsten van deze onderzoeken zijn natuurlijk divers, maar er is één duidelijke overeenkomst: collectieve belangenbehartiging wordt door de leden van deze organisaties als de allerbelangrijkste taak gezien. Je zou denken dat, als dit zo ontzettend belangrijk is voor de leden, de belangenbehartigers dit tiptop voor elkaar zouden hebben. Niets is echter minder waar. In alle onderzoeken is de grote ontevredenheid op dit gebied de rode draad. Hier zit de crux. De belangenbehartiging is gefragmenteerd, kent weeffouten en heeft vaak onvoldoende impact, ondanks de bewonderenswaardige inzet van velen, vaak ook nog als parttime vrijwilliger. Leden willen dat onterechte negatieve framing en het verspreiden van misinformatie een halt wordt toegeroepen. Belangenbehartiging vraagt om een nieuwe aanpak, nieuwe methoden en nieuw elan. En leden wachten hier vaak al heel lang op. Vandaar de grote ontevredenheid.

Kan het anders? Jazeker! Maar dan moeten we wel uit een ander vaatje tappen. Het is tijd voor nieuwe wetten van de communicatieleer in de agri- en foodsectoren. In diverse sectoren zijn de afgelopen jaren taskforces opgezet waarin we met allerlei organisaties intensief samenwerken. Binnen deze taskforces zijn nieuwe methoden en technieken geïmplementeerd om de impact van de belangenbehartiging te vergroten.

Deze nieuwe technieken en methoden bieden ons de kans om de agri- en foodsectoren beter te positioneren en onze boodschap effectiever over te brengen. Voor veel professionals in de agri- en foodsectoren zal dit even wennen zijn. Onbekend maakt namelijk onbemind. Daarom hebben we opleidingsmogelijkheden voor professionals, bestuurders en leden gecreëerd, want het omgekeerde is natuurlijk ook waar: bekend maakt bemind! Kortom, binnen deze taskforces zitten we niet stil als we geschoren worden. Dit alles is bedoeld om de agri- en foodsectoren toekomstbestendig te maken en te houden. Om weerbaar te worden en de schroom van ons af te gooien.

Maar om écht succesvol te zijn, moeten we ook onze mindset veranderen. We moeten bereid zijn om nieuwe wegen te verkennen, om innovatie en samenwerking te omarmen en om niet bang te zijn voor verandering. Het vergt een open houding en de bereidheid om te leren en te groeien. Laten we van onze achterstand een voorsprong maken. Laten we samenwerken met gelijkgestemde partijen, educatieve programma's opzetten, fondsen werven en met een positief en eerlijk verhaal naar buiten treden. Met maar één doel: een toekomstbestendige sector creëren met draagvlak in de maatschappij, media en de politiek. Samen kunnen we de agri- en foodsectoren weerbaar maken en klaarstomen voor de toekomst. Daar draait het om!

Nederlandse boeren, tuinders en vissers vormen het fundament van de Nederlandse voedselsector. Het is hoog tijd dat onze boeren de erkenning en steun krijgen die ze verdienen.

NV-gebieden door een juridische bril

Door Piet Stehouwer, Bout Advocaten

Afgelopen jaar zijn de zogenaamde nutriënten verontreinigde gebieden (NV-gebieden) geïntroduceerd. In de als zodanig aangewezen gebieden gelden, zoals u ongetwijfeld weet, lagere stikstofgebruiksnormen dan daarbuiten. Onlangs werd Bout Advocaten benaderd door enkele landbouwers in de kop van Groningen, met het verzoek om eens te bekijken of daar met juridische middelen iets tegen gedaan zou kunnen worden.

De directe aanleiding van de vraag was dat het betreffende gebied is aangewezen als fosfor verontreinigd gebied, terwijl uit recente onderzoeken was gebleken dat de aanwezigheid van fosfor in het water niet veroorzaakt werd door de landbouw, maar van nature aanwezig is (kwelwater). Met andere woorden: de landbouwsector wordt gestraft voor iets wat ze niet heeft veroorzaakt! En wat het allemaal nog gekker maakt: waarom moet een te hoog fosforgehalte bestreden worden met een maatregel die erop neerkomt dat er minder stikstof gebruikt mag worden? Dit is gewoon niet uit te leggen!

Fosfor verontreinigd gebied

Hoe heeft het zo ver kunnen komen? Als je naar de achtergrond van de regeling kijkt, dan blijkt dat het alles te maken heeft met de laatste derogatiebeschikking, en dat het betreffende gebied daar al wordt genoemd als fosfor verontreinigd. Duidelijk is dat daarbij is uitgegaan van onderzoeksresultaten uit 2016, en toen is klaarblijkelijk niet onderkend (of onderzocht) dat de hoge fosforgehalten een natuurlijke oorzaak hadden. De cijfertjes zijn een eigen leven gaan leiden en de boer is - plat gezegd - de Sjaak. In de Tweede Kamer is een motie ingediend waarin de minister werd verzocht om dit terug te draaien, maar deze werd door minister Adema ontraden met als argument dat je dan de derogatie op het spel zou zetten.

Ook bij de wijze waarop de NV-gebieden zijn aangewezen kun je vraagtekens zetten. Mijn indruk is dat het met stoom en kokend water tot stand is gekomen, want het moest persé voor 1 januari 2024 klaar. Dit is ten koste gegaan van de zorgvuldigheid en dat kan ertoe leiden dat gebieden ten onrechte zijn aangewezen.

Negatieve grondhouding

Ik denk dat dit een schoolvoorbeeld is van hoe de afgelopen jaren de belangen van onze landbouwers zijn verdedigd in Brussel. Bureaucratisch, zonder te kijken naar de feiten achter de onderzoeksrapporten en vanuit een negatieve grondhouding ten opzichte van de landbouwsector.

Vlak voordat ik dit stukje schreef, is er een coalitierapport op hoofdlijnen gesloten en Caroline van der Plas heeft aangekondigd dat BBB de nieuwe minister van Landbouw en Visserij zal gaan leveren.

Ik heb niet de illusie dat deze minister op een achternamiddag de stikstofcrisis en de mestcrisis even gaat oplossen, al was het alleen maar omdat de regelgeving grotendeels Europees is en de rechter nu eenmaal aan die Europese regels moet toetsen. Maar als hij of zij erin slaagt om in het vervolg alleen maar wetgeving te maken die je wél kunt uitleggen, dan is dat al een stap in de goede richting.

DAT HET IS ZOALS HET IS, BETEKENT NIET DAT HET ZO BLIJFT

Als NMV hebben we - naast belangrijke dossiers - ook veel aandacht voor de zware geestelijke belasting die regelgeving heeft op de melkveehouderij en op de individuele melkveehouders.

Dat proberen we in ons vakbondswerk zoveel mogelijk duidelijk te maken in de lokale, provinciale en landelijke politiek.

U staat er niet alleen voor!
Er is professionele hulp beschikbaar.

Neem hiervoor contact op met bv. www.113.nl of www.taboer.nl

VAN DE VOORZITTER

Harmen Endendijk

In deze column worden zaken
belicht waar we als NMV mee
te maken hebben

Wereld-Melkdag

Bij schrijven dezes is het Wereld-Melkdag. Een ode aan de melkproductie en de potentie van melk om de wereldbevolking van goede en gezonde nutriënten te voorzien. Een dag die is uitgeroepen door de FAO nota bene, de Food and Agriculture Organization, zeg maar het Ministerie van Landbouw van de wereld. Inmiddels wordt Wereld-Melkdag in meer dan 40 landen actief gevierd. In veel landen in de wereld is het nog steeds een luxe om zuivel te kunnen consumeren en wordt dit ook als zodanig gewaardeerd.

Een paar maanden geleden heeft diezelfde FAO tevens een rapport uitgebracht over de gevolgen van het nemen van klimaatmaatregelen voor de toekomst van de wereldwijde voedselproductie. Daarin staat beschreven dat 'Landen met een efficiënte productie, zoals Nederland en Vlaanderen, een grote bijdrage kunnen leveren aan het klimaat als zij meer vlees en zuivel produceren voor de wereldmarkt.' Ja het staat er echt. En van de FAO, niet de eerste de beste dus. Gelukkig zijn er nog clubs die het zien. Dáár produceren waar dat het beste kan. Best logisch eigenlijk. Een krimp van de zuivel hier, zet andere landen met minder efficiënte productiemethoden ertoe aan om meer te gaan produceren. Dit zou per saldo dus juist meer verliezen en/of emissies opleveren. Voor de wereld doen we het dan precies verkeerdt.

Een vergelijking van onze landbouw met de Formule 1 dringt zich op. Deze race-karavaan rijdt tegenwoordig ook weer in Nederland. Milieufanataten mopperen daarover en roepen over 'zinloos rondjes rijden' of 'CO₂- of geldverkwisting'. Wat velen zich echter niet realiseren, is dat de Formule 1 een kraamkamer is van veel nieuwe technieken die juist een geweldige bijdrage aan het milieu leveren. Voor snelle rondetijden is bijvoorbeeld een lichte auto noodzakelijk en ook een zuinige motor, zodat met minder brandstof en dus een kleinere tank kan worden geracet. De uitvindingen in de Formule 1 op het gebied van zuinig rijden, aerodynamica en bijvoorbeeld slijtvastere banden, worden later allemaal weer toegepast in de gewone personenauto's. Dus als het gaat om autotechniek, levert de Formule 1 door deze hefboom een kolossale bijdrage aan het milieu.

De Nederlandse landbouw staat wereldwijd bekend als zeer innovatief en efficiënt. Op Nederlandse grond zijn talloze uitvindingen gedaan om met minder input méér output te realiseren. Nergens ter wereld kunnen boeren efficiënter melk, vlees, eieren of groenten produceren dan hier. Als we de landbouw hier vaarwel zeggen en onze tomaten in Spanje kopen, dan wordt daar voor diezelfde ton product een veelvoud aan grond, maar ook een veelvoud aan kunstmest én gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Wil je moeder aarde zo min mogelijk belasten, dan moet je die in Nederland produceren. Temeer omdat Nederland ook nog eens bereid is om die landbouwkennis o.a. via Wageningen University & Research over de hele wereld te verspreiden.

Luxe went. In Nederland, melkland bij uitstek, lijkt de dankbaarheid voor een goed glas melk na een halve eeuw vanzelfsprekendheid een beetje verdwenen, vooral in de politiek. Dat is niet verstandig, getuige bovenstaande: niet voor de landbouw, niet voor het milieu en niet voor de voedselzekerheid.

Daarom werd vlak voor de Europese Parlementsverkiezingen een grote demonstratie in Brussel georganiseerd door onze collega's van FDF. Voor een stuk bewustwording onder de burgers, over de landbouw en over wat ons te wachten staat wanneer de gewenste ruk-naar-rechts uitblijft. Wanneer bijvoorbeeld de Greendeal onverkort wordt doorgezet. Genoeg onzekerheden dus nog, maar onzekerheden betekent ook kansen en die zijn er dan ook genoeg om ons als NMV voor in te zetten. Om de juiste informatie op de juiste plek te krijgen en om het boerenbelang zo goed mogelijk te dienen. Daarop hef ik een goed glas melk en vier ik de vaderlandse melkproductie. Hopelijk nog vele jaren!

Harmen Endendijk, voorzitter

Uitslag veebeoordelingswedstrijd

In de vorige Koebont stonden 2 series met foto's: 6 vaarzen en 6 oudere dieren. De bedoeling was om deze dieren op volgorde te zetten. Een flink aantal leden heeft hieraan deelgenomen.

Jurylid Rob Scholten uit Geesteren (0.) heeft de volgorde van de dieren als volgt bepaald:

Vaarzen: F-E-B-C-A-D

Oudere dieren: B-A-C-F-D-E

Vaarzen

F boven E: vooral om de capaciteit in de voor- en middenhand en de hoogte van de achteruier

E boven B: met name om de vooruieraanhechting, de achteruierhoogte en de overgangen in het skelet

B boven C: om de kruisvorm en de diepte in de middenhand

C boven A: om de voor- en achteruieraanhechting en de benen

A boven D: om de capaciteit in de hele vaars en de uierkwaliteit

Rubriek 1 - Vaarzen

Oudere dieren

B boven A: vooral om de overgangen in het skelet, de lengte in de koe en de mooie wigvorm

A boven C: om de vooruieraanhechting, de achteruierhoogte en de kwaliteit in de benen

C boven F: door de betere achteruier en om de kwaliteit in de benen

F boven D: om de lengte in de koe en een betere kruisvorm

D boven E: vanwege de voor- en achteruieraanhechting en de kwaliteit in de benen, m.n. onderin

Rubriek 2 - Oudere dieren

Winnaar

Van de inzenders plaatste Greet Oordt-van der Wal uit Dronten de dieren het dichtst bij de plaatsing van de jury. We feliciteren Greet met de overwinning en hebben de NMV-jas inmiddels bij haar bezorgd. Leah en Dorian Hoepel waren de jongste twee deelnemers aan deze wedstrijd, ze zijn respectievelijk zeven en vijf jaar oud. Ze hebben niet gewonnen, maar we hebben hun enthousiasme beloond door hen elk een eigen koeienmok te geven en daar waren ze heel erg blij mee!

Greet van Oordt-van der Wal won de veebeoordelingswedstrijd

De jongste deelnemers Dorian (5) en Leah (7) Hoepel werden verrast met een koeienmok

SudoKOE

4			8		3			1
	1			2			8	
	7	2		9		5	4	
	8			3			6	
2		9	6		8	4		7
	5			7			3	
	4	8		6		3	9	
	2			4			7	
3			7		9			4

	6			3			7	
		7	9	8	1	4		
	1		7		2		8	
9	4						6	7
1		6				3		2
7	8						1	4
	9		6		5		3	
		8	3	2	9	1		
	3			4				2

	9	7	4		6	1	3	
	4						2	
	2		3		8		9	
1	5			9			8	2
			8		4			
4	6			3			7	1
	3		5		1		4	
	1						6	
	8	6	7		2	5	1	

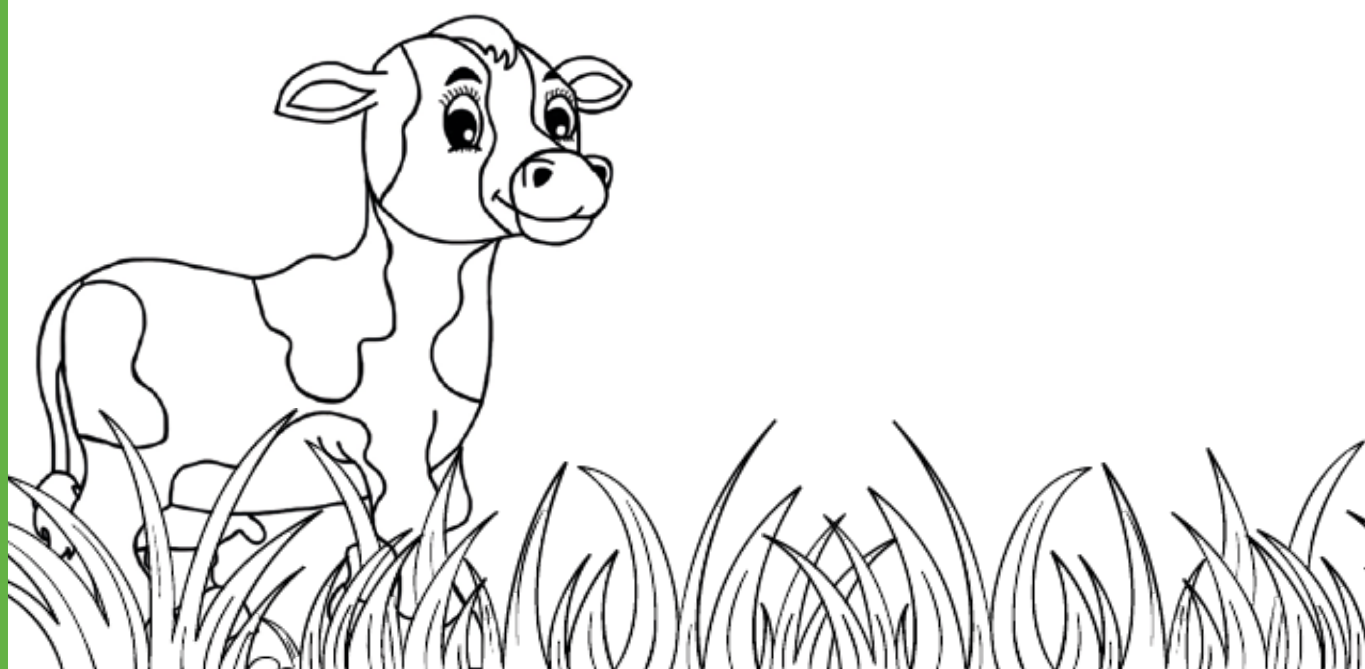

Kom je er niet uit?
Scan de QR-code
voor de antwoorden

Kjoeties knutselplaat

Maak er iets moois van en neem een foto van je creatie. Stuur het naar ons onder vermelding van je naam en leeftijd. Is die van jou het mooist dan win je een leuke prijs!

Blij in de wei

We willen graag alle leden bedanken voor de mooie inzendingen. Op deze pagina vind je een selectie van de mooiste foto's die we de afgelopen tijd ontvangen hebben. Helaas kan er maar één de winnaar zijn en dat is onderstaande foto van Pieter de Jong geworden. Gefeliciteerd met je prijs!

Inzender: Gerrit Wermink

De winnaar is:
Pieter de Jong te Surhuisterveen

Inzender: Marion Logtenberg

Inzender: P. de Jong

Inzender: Johan Bolks

Inzender: Ina ter Haar

Inzender: Mrs. Gaasbeek

■ OOK NOG DIT

SUPERKOE

Heb jij een koe of kalf die:

- Superlief
- Supermooi
- Superproductief
- Superbijzonder
- Supersuccesvol op de keuring
- Super.....vul maar in!..is?

Stuur ons een mooie foto en vermeld waarom jouw SuperKoe zo bijzonder is. Dan laten we jouw SuperKoe in de volgende editie van Koe-bont stralen!

Noor 1

SuperKoe van Mts. ten Hove te Kamperveen

Op de foto staan Anne-Marijn en Noraly ten Hove met een van hun favoriete koeien uit de stal. Deze mooie Jerseykoe is een dochter van een koe die is geïmporteerd uit Denemarken. Deze koe is altijd nieuwsgierig en komt naar het voerhek toe om even te kroelen.

Wij zijn op zoek... naar u! Regio Groningen/Drenthe

Om DE belangenbehartiger voor de melkveesector te blijven, is er versterking nodig!

De regiobesturen zijn erg belangrijk voor onze vakbond en kunnen uw ondersteuning goed gebruiken!

Wilt u als regiobestuurder bijdragen aan het succes van NMV?

Neem contact met ons op via info@nmv.nu of spreek een bestuurder aan op een NMV-bijeenkomst.

FARM CARTOONS

